

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ความสำเร็จของการบ่มเพาะผู้ประกอบการแคนาดา
บทเรียนที่สามารถประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อน
นโยบายประเทศไทย 4.0

จัดทำโดย นายเบญจมินทร์ สุกาญจน์จที
รหัส 9022

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง ความสำเร็จของการบ่มเพาะผู้ประกอบการแคนาดา
บทเรียนที่สามารถประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อน
นโยบายประเทศไทย 4.0

จัดทำโดย นายเบญจมินทร์ สุกาญจน์จทิ
รหัส 9022

หลักสูตรนักรับราชการทูต รุ่นที่ 9 ปี 2560
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

เอกสารรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ อนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักรับบริหารการทูตของกระทรวงการต่างประเทศ

ลงชื่อ

(ดร.กาญจนา วานิชกร)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(เอกอัครราชทูต ดร.จริย์วัฒน์ สันตะบุตร)
อาจารย์ที่ปรึกษา

ลงชื่อ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อรรถัย กักผล)
อาจารย์ที่ปรึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการในประเทศแคนาดา ทั้งนี้ จากการที่รัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีนโยบายที่จะพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises-SMEs) ให้มีความทัดเทียมกับผู้ประกอบการในประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม (วทน.) เพื่อให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขัน และหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ซึ่งนโยบายดังกล่าว ได้ถูกถ่ายทอดกำหนดรายละเอียดไว้ในร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) และนโยบายประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0 ผู้เขียนจึงเห็นประโยชน์ที่น่าจะได้รับจากการนำเอาบทเรียนของแคนาดาในเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการนี้ มาปรับใช้กับการขับเคลื่อนนโยบายของรัฐบาลดังกล่าว

ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี และ Thailand 4.0 ได้ระบุให้มีความสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริม SMEs โดยการใช้ วทน. เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่จะนำไปให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น โดยเฉพาะในวาระที่ 3 ของการขับเคลื่อนประเทศไทยตามนโยบาย “Thailand 4.0” ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กำหนดเรื่อง “การบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” เอาไว้อย่างชัดเจน

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา ได้กำหนดให้การดำเนินภารกิจด้านการทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy) กับแคนาดาเป็นหนึ่งในพันธกิจสำคัญมาตั้งแต่ปี 2557 และนับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2559 จนถึงปัจจุบัน ได้เน้นให้ความสำคัญในการศึกษา ติดตาม สร้างเครือข่าย เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างไทยกับแคนาดาในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องกับ “การบ่มเพาะผู้ประกอบการ (business incubation)” ของแคนาดา ทั้งนี้ เพราะแคนาดาได้ชื่อว่าเป็นประเทศที่รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริมผู้ประกอบการ SMEs อย่างเป็นระบบโดยมีนวัตกรรมเป็นที่ตั้ง และเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จอย่างสูงในการบ่มเพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีการสร้างเครือข่ายระบบนิเวศน์ (ecosystem) ที่เกื้อหนุนต่อการเริ่มและประกอบธุรกิจ โดยมีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมธุรกิจในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาค วิชาการ เข้าร่วม

ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ (business incubator) ของแคนาดานั้น เป็นที่ยอมรับในระดับโลก ดังนั้น แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศหรือ best practices ของแคนาดาในเรื่องนี้ จึงน่าจะเป็นตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยที่กำลังพยายามผลักดันตนเองเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเอาประสบการณ์ในฐานะเจ้าหน้าที่ วทน. ของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา ซึ่งได้มีโอกาสติดตามเอกอัครราชทูตวิชาวัดน์ อิศรภักดี เอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา ไปเยือนศูนย์บ่มเพาะฯ ต่างๆ ทำให้มีโอกาสได้ร่วมรับฟังการบรรยาย ร่วมชมสถานที่ และร่วมพูดคุยซักถาม ซึ่งผู้เขียนได้นำเอาประสบการณ์ดังกล่าว รวมทั้งการศึกษาเพิ่มเติมพร้อมข้อเสนอแนะมาถ่ายทอดไว้ในบทที่ 3 และ 4 ของรายงานการศึกษานี้ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวความคิด เรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมของไทยอยู่บ้าง ไม่มากก็น้อย

กิตติกรรมประกาศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคลฉบับนี้มีแรงบันดาลใจมาจากการที่ผู้เขียนได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่เจ้าหน้าที่ฝ่ายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา ซึ่งทำให้ผู้เขียนมีโอกาสได้เดินทางไปในสถานที่ต่างๆ ทั่วประเทศแคนาดา โดยเฉพาะการได้ไปยังศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ ซึ่งสร้างความประทับใจให้แก่ผู้เขียนและเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์ หากผู้เขียนจะได้มีโอกาสถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับศูนย์บ่มเพาะและการบ่มเพาะผู้ประกอบการในแคนาดาให้ฝ่ายต่างๆ ของไทยได้รับทราบ ในครั้งนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณเอกอัครราชทูต วิชาวัฒน์ อิศรภักดี เอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา ที่ได้ให้ความกรุณาอนุมัติให้ผู้เขียนเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารฯ นี้ รวมทั้งให้โอกาสผู้เขียนติดตามเดินทางไปยังศูนย์บ่มเพาะฯ ทั่วประเทศแคนาดา ซึ่งทำให้ผู้เขียนได้มีโอกาสรับรู้โดยตรงเกี่ยวกับการบริหารจัดการ ศูนย์บ่มเพาะฯ อันเป็นที่มาของเนื้อหาต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในรายงานการศึกษานี้

นอกจากนี้ ผู้เขียนขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. ศุภณัยน์ สุขมาก อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัย Carleton กรุงออตตาวา และทำหน้าที่ผู้ประสานงานโครงการวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม ของสถานเอกอัครราชทูตฯ ที่ได้สนับสนุนข้อมูลและให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ยิ่งต่อผู้เขียน และขอขอบคุณ ดร. กาญจนา วานิชกร อาจารย์ที่ปรึกษา เอกอัครราชทูต ดร. จริย์วัฒน์ สันตะบุตร และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. อรทัย ก๊กผล ที่กรุณาชี้แนะให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์ต่อการจัดทำรายงานฉบับนี้จนสำเร็จลุล่วง

ท้ายที่สุดนี้ การอบรมฯ คงจะสำเร็จลุล่วงไปไม่ได้หากไม่ได้รับการสนับสนุนในทุกด้านจากผู้อำนวยการ ข้าราชการ และเจ้าหน้าที่ทุกคนของสถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งผู้เขียนขอขอบคุณด้วยความจริงใจมา ณ ที่นี้

เบญจมินทร์ สุกาญจน์จที

สิงหาคม 2560

สารบัญ

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	จ
สารบัญ	ฉ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา	3
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	3
1.4 ประโยชน์ของการศึกษา	4
1.5 นิยามศัพท์	4
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	7
2.1 แนวคิดทฤษฎี The Triple Helix Concept	7
2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.3 สรุปกรอบแนวคิด	10
บทที่ 3 ผลการศึกษา	11
3.1 ภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม (Socio-Economic)	11
3.2 ความสัมพันธ์ไทยกับแคนาดา	12
3.3 ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการของแคนาดา	14
3.4 สรุปภาพรวมเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการของแคนาดา	25
บทที่ 4 บทสรุปและข้อเสนอแนะ	28
4.1 สรุปผลการศึกษา	28
4.2 ข้อเสนอแนะ	29
บรรณานุกรม	34
ประวัติผู้เขียน	36

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลังและความสำคัญของปัญหา

รัฐบาลภายใต้การนำของพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี มีนโยบายในการพัฒนาและส่งเสริมวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises-SMEs) ให้มีความทัดเทียมกับผู้ประกอบการในประเทศที่พัฒนาแล้ว โดยการใช้ประโยชน์จากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี การวิจัยและพัฒนา และนวัตกรรม เพื่อให้ประเทศมีความสามารถในการแข่งขัน มีความก้าวหน้าทัดเทียมกับประเทศอื่นที่มีระดับการพัฒนาใกล้เคียงกัน และหลุดพ้นจากกับดักประเทศรายได้ปานกลาง (Middle Income Trap) ในที่สุด ทั้งนี้ โดยการเร่งเสริมสร้างสังคมนวัตกรรม ส่งเสริมระบบการเรียนรู้การสอนที่เชื่อมโยงระหว่างวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี วิศวกรรมศาสตร์ และคณิตศาสตร์ การผลิตกำลังคนในสาขาที่ขาดแคลน การเชื่อมโยงระหว่างการเรียนรู้กับการทำงาน การให้บุคลากรด้านการวิจัยของภาครัฐสามารถไปทำงานในภาคเอกชน และการให้อุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดย่อมมีช่องทางได้เทคโนโลยีโดยความร่วมมือจากหน่วยงานและสถานศึกษา¹ ซึ่งนโยบายดังกล่าว ได้ถูกถ่ายทอดกำหนดรายละเอียดไว้ในกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) และนโยบายประเทศไทย 4.0 หรือ Thailand 4.0

ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี² และ Thailand 4.0 ได้ระบุให้ความสำคัญต่อการพัฒนาและส่งเสริม SMEs โดยการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม หรือ วทน. เป็นหนึ่งในเครื่องมือที่จะนำไปให้บรรลุวัตถุประสงค์ข้างต้น โดยเฉพาะในวาระที่ 3 ของการขับเคลื่อนประเทศไทยตามนโยบาย “Thailand 4.0” ภายใต้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ได้กำหนดเรื่อง “การบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” ไว้อย่างชัดเจน

การบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมในวาระที่ 3 นั้น มีรายละเอียดประกอบไปด้วย

- 1) การเปลี่ยนแปลงเกษตรกรแบบดั้งเดิมให้เป็นเกษตรกรแบบทันสมัย (Smart Farmers)
- 2) การเปลี่ยนแปลง SMEs แบบดั้งเดิมเป็นวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมที่ทันสมัย (Smart SMEs)
- 3) การเปลี่ยนแปลงธุรกิจบริการแบบดั้งเดิมเป็นธุรกิจที่ให้บริการที่มีมูลค่าสูง (High Value Services)

¹ สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แดงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ” (12 กันยายน 2557): 14–15

² ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) ด้านการสร้างความสามารถในการแข่งขัน ข้อ 3 กำหนดเรื่อง การพัฒนาผู้ประกอบการและเศรษฐกิจชุมชน “พัฒนาทักษะผู้ประกอบการ ยกระดับผลิตภาพแรงงาน และพัฒนา SMEs สู่อุตสาหกรรม”

- 4) การเปลี่ยนแรงงานที่มีความรู้และทักษะที่จำกัด เป็นแรงงานที่มีความรู้และ ทักษะสูง
- 5) การส่งเสริมการพัฒนาธุรกิจเกิดใหม่ (startup) โดยรัฐบาลมีนโยบายผลักดันให้ไทยเป็น ศูนย์กลางการเชื่อมโยงและปลายทางการลงทุน startup ของอาเซียน โดยมีมาตรการที่จะสร้างระบบ นิเวศน์ที่เอื้อต่อการบ่มเพาะ startup ประกอบด้วย การสนับสนุนด้านการเงินและมาตรการบริหาร ความเสี่ยง การพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของ startup ไทย และการสร้างความเชื่อมโยง กับภูมิภาคและประชาคมโลก³

สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา ได้กำหนดให้การดำเนินภารกิจด้านการทูต วิทยาศาสตร์ หรือ Science Diplomacy กับแคนาดาเป็นหนึ่งในพันธกิจสำคัญมาตั้งแต่ปี 2557 โดยมีเป้าประสงค์เพื่อรวบรวมและสร้างฐานข้อมูล ขยายเครือข่าย และหาทุนการวิจัยด้าน วทน. รวมทั้งทำหน้าที่ให้ข้อเสนอแนะ เชื่อมโยงและประสานงานกับหน่วยงาน สถาบันการศึกษา และ สถาบันวิจัยที่เกี่ยวข้องของไทยกับแคนาดา ในสาขาวิชาที่เป็นที่ต้องการของไทย ซึ่งนอกจาก สอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ฯ ในการยกขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ โดยรวมดังที่กล่าวมาแล้วนั้น ยังเป็นการสนับสนุนยุทธศาสตร์กระทรวงการต่างประเทศ 4 ปี (ปี 2558–2561) และนับตั้งแต่ปีงบประมาณ 2559 จนถึงปีงบประมาณ 2560 สถานเอกอัครราชทูตฯ ได้เน้นให้ความสำคัญในการศึกษา ติดตาม สร้างเครือข่าย เพื่อการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกัน ใน สาขาที่เกี่ยวข้องกับ “การบ่มเพาะผู้ประกอบการ หรือ business incubation” ของแคนาดา ทั้งนี้ เพราะแคนาดาได้ชื่อว่า เป็นประเทศที่รัฐบาลให้ความสำคัญต่อการการพัฒนาและส่งเสริม ผู้ประกอบการ SMEs อย่างเป็นระบบโดยมีนวัตกรรมเป็นที่ตั้ง และเป็นประเทศที่ประสบความสำเร็จ อย่างสูงในการบ่มเพาะวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม มีการสร้างเครือข่ายระบบนิเวศน์ (ecosystem) ที่เกื้อหนุนต่อการเริ่มและประกอบธุรกิจ โดยมีทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริม ธุรกิจในสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ เข้าร่วม

ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ หรือ business incubator ของแคนาดานั้น เป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปถึงความเป็นเลิศ ทั้งนี้ จากการจัดอันดับของ UBI Global สถาบันการจัดอันดับศูนย์บ่มเพาะ ผู้ประกอบการระดับโลก⁴ ได้จัดอันดับศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการของแคนาดาให้อยู่ใน 10 อันดับแรก ของโลกในปี 2558 ประเภท University Business Incubators โดยมี The DMZ แห่งมหาวิทยาลัย Ryerson รัฐออนแทรีโอ (Ontario) เป็นอันดับที่ 3 และ Innovate Calgary รัฐอัลเบอร์ตา (Calgary) เป็นอันดับที่ 6⁵ และยังได้จัดให้ศูนย์บ่มเพาะฯ ถึง 5 แห่งอยู่ใน 10 อันดับแรกของทวีปอเมริกาเหนือ โดยมี The DMZ เป็นอันดับที่ 1 Innovate Calgary เป็นอันดับที่ 3 TEC Edmonton มหาวิทยาลัย Alberta รัฐเอ็ดมันตัน (Edmonton) เป็นอันดับที่ 4 Western Research Park แห่งมหาวิทยาลัย

³ กระทรวงการต่างประเทศ, การเตรียมการประชุมคณะกรรมการบริหารราชการในต่างประเทศ ครั้งที่ 1/2560, โทรเลข ที่ 0206/ว 152/2560 (21 กุมภาพันธ์ 2560), (เอกสารภายใน).

⁴ UBI Global, <http://ubi-global.com/> [Online].

⁵ UBI Global, World Top 25 University Business Incubators 2015, [Online], 16 November 2014, Available from: <http://ubi-global.com/rankings/2015-2/university-business-incubators/world/>.

Western รัฐออนแทรีโอ เป็นอันดับที่ 5 และ Lead To Win ของมหาวิทยาลัย Carleton กรุงออตตาวา (Ottawa) อยู่ในอันดับ 7⁶

แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศของแคนาดาในเรื่องนี้ จึงน่าจะเป็นตัวอย่างที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยที่กำลังพยายามผลักดันตนเองเข้าสู่ยุค Thailand 4.0 ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเอาประสบการณ์ในฐานะเจ้าหน้าที่ วทน. ของสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา ซึ่งได้มีโอกาสติดตามเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา ไปเยือนศูนย์บ่มเพาะฯ ต่างๆ ทำให้มีโอกาสได้ร่วมรับฟังการบรรยาย ร่วมชมสถานที่ และร่วมพูดคุยซักถาม โดยจะนำประสบการณ์ดังกล่าวรวมทั้งการศึกษาเพิ่มเติมมาถ่ายทอดไว้ในรายงานการศึกษาส่วนบุคคลนี้ ซึ่งน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาแนวความคิดเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรมของไทยอยู่บ้าง ไม่น่าจะน้อย

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 มุ่งเรียนรู้นโยบายในภาพรวมของรัฐบาลแคนาดา ซึ่งมุ่งประสงค์ที่จะสร้างประเทศให้เป็น innovation hub โดยเรียนรู้ในนโยบายในระดับรัฐบาลกลางและระดับรัฐบาลท้องถิ่น ที่มีต่อการพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม การอุดหนุนและสนับสนุนโดยภาครัฐ ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการทำความเข้าใจแนวคิดและกลไกการดำเนินงานของรัฐบาลแคนาดาในเรื่องนี้

1.2.2 มุ่งเรียนรู้เครือข่ายความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการของแคนาดา ซึ่งถือเป็นกุญแจสำคัญในการสร้าง SMEs ใหม่ (startup incubation) และการส่งเสริม SMEs เดิม (acceleration) ให้สามารถงอกอยู่ในตลาดได้ ทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ซึ่งจะเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของแคนาดาในภาพรวม

1.2.3 เรียนรู้ทำความเข้าใจกับศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการของแคนาดาตั้งแต่ระดับรัฐบาลกลางลงมาจนถึงระดับเอกชน

1.2.4 เรียนรู้ best practices ของแคนาดาและบทเรียนที่สามารถประยุกต์ใช้ในการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้รับจากภาครัฐ ภาคเอกชนและภาควิชาการของแคนาดา ที่ผู้เขียนได้มีโอกาสไปพบ/เข้าร่วม ภายใต้โครงการ วทน. ของสถานเอกอัครราชทูตฯ เช่น National Research Council of Canada โดยใช้เนื้อหาที่ได้ทั้งจากการบรรยาย จากการเข้าร่วมในการพบปะหารือ จากการพูดคุยสอบถาม และจากเอกสารที่ได้รับ รวมทั้งศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และการปฏิบัติที่มีในเรื่องนี้จากแหล่งข้อมูลเปิดต่างๆ ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจบทบาทหน้าที่ของภาครัฐต่อการดำเนินนโยบายเพื่อการส่งเสริมและพัฒนา SMEs บทบาทหน้าที่ของภาคเอกชนและภาควิชาการ รวมทั้งความเชื่อมโยงของแต่ละภาคส่วน เพื่อให้เห็นกลไกในการส่งเสริมและพัฒนา SMEs ของแคนาดาอย่างเป็นระบบ

⁶ Ibid., from North America category

1.3.2 วิธีการดำเนินการศึกษาและระเบียบวิธีการศึกษา

ศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ อาทิ เอกสารโครงการส่งเสริมและพัฒนาเครือข่ายองค์ความรู้ด้านวิทยาการและนวัตกรรมระหว่างไทยกับแคนาดา โทรเลขสถานเอกอัครราชทูตฯ ที่เกี่ยวข้องกับการงานด้านการทูตวิทยาศาสตร์ และเอกสารที่ได้รับจากการไปพบกับหน่วยงานหรือสถาบันที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนา SMEs รวมทั้งข้อมูลที่ได้รับจากการบรรยายจากการเข้าร่วมในการพบปะหารือ และจากการพูดคุยแลกเปลี่ยนกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง สำหรับข้อมูลทุติยภูมินั้น มาจากแหล่งข้อมูลเปิด อาทิ นโยบายรัฐบาลพลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติ ระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579) นโยบายประเทศไทย 4.0 และเอกสารการวิจัยรวมทั้งบทความบทวิเคราะห์ที่เกี่ยวข้อง

1.4 ประโยชน์ของการศึกษา

1.4.1 เพื่อเป็นแนวทางแก่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของไทยในการปรับปรุงนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนา SMEs โดยเฉพาะการพัฒนาและยกระดับศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญในการส่งเสริมและพัฒนา SMEs ให้มีมาตรฐานในระดับสากล

1.4.2 เพื่อกระทรวงการต่างประเทศสามารถกำหนดยุทธศาสตร์การทูตวิทยาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม

1.4.3 เพื่อภาคเอกชนและภาควิชาการที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมและพัฒนา SMEs ของไทยได้รับรู้และนำ best practices ของแคนาดาในเรื่องนี้ไปปรับใช้

1.4.4 เพื่อเผยแพร่และสร้างการรับรู้แก่ภาคสังคมให้ได้เห็นถึงการส่งเสริมและพัฒนา SMEs ในประเทศชั้นนำของโลก และให้เห็นถึงประโยชน์ของการบ่มเพาะผู้ประกอบการ โดยหวังว่าจะเป็น การสร้างแรงผลักดันให้ทุกภาคส่วนใส่ใจและส่งเสริมองค์ความรู้และการปฏิบัติในเรื่องนี้

1.5 นิยามศัพท์

การทูตวิทยาศาสตร์ (Science Diplomacy) มีความหมายอย่างกว้างครอบคลุมการแลกเปลี่ยนระหว่างกันในด้านวิทยาศาสตร์ ทั้งทางเทคนิค การวิจัย การศึกษา หรือวิศวกรรม ทั้งนี้ ขึ้นกับนิยามที่ผู้เชี่ยวชาญและผู้เกี่ยวข้องในด้านนโยบายของแต่ละรัฐจะเป็นผู้กำหนด สำหรับประเทศไทยนั้น ดร.พิเชฐ ดุรงคเวโรจน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ได้เคยกล่าวใน “การประชุมเชิงปฏิบัติการ เพื่อจัดทำแผนยุทธศาสตร์การทูตวิทยาศาสตร์เพื่อยกระดับขีดความสามารถของประเทศ ครั้งที่ 1” ซึ่งเป็นงานที่จัดร่วมกับกระทรวงการต่างประเทศว่า “การทูตวิทยาศาสตร์” มีความหมายครอบคลุมในหลายมิติของการมีปฏิสัมพันธ์กับต่างประเทศในเรื่องวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม เช่นการใช้วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมเป็นเครื่องมือส่งเสริมความสัมพันธ์กับต่างประเทศ เพื่อแก้ปัญหาทางการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ทั้งในระดับประเทศและระหว่างประเทศ และเป็นการส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ⁷

⁷ M Thai, ก.วิทยาศาสตร์-ก.ต่างประเทศรวมพลังชู “การทูตวิทยาศาสตร์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://talk.mthai.com/topic/416389> [24 มิถุนายน 2560].

นาย Daryl Copeland อดีตนักการทูตแคนาดา และนักวิจัย Canadian Global Affairs Institute (formerly Canadian Defence and Foreign Affairs Institute) ได้เคยอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับ Science Diplomacy ให้แก่ผู้แทนสถานเอกอัครราชทูตฯ ไว้ว่า เป็นกระบวนการที่นักการทูตนำเอาความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมาใช้ในการเจรจาเพื่อแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศที่สำคัญ เช่น การเปลี่ยนแปลงของภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม การแพร่ขยายอาวุธร้ายแรง การแพร่ระบาดของโรคต่างๆ และการส่งเสริมสุขภาพ นาย Copeland ยังกล่าวว่า ด้วยข้อมูลที่มีมากมาย การกำหนดเป้าหมาย จัดลำดับ และมุ่งเน้นประเด็นสำคัญ จึงมีความสำคัญเป็นอย่างมากในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างคุ้มค่า และเห็นว่าภารกิจของสถานเอกอัครราชทูตฯ ที่มุ่งส่งเสริมความร่วมมือด้าน วทน. น่าจะสอดคล้องกับแนวโน้มความสัมพันธ์ไทยกับแคนาดา เพราะแคนาดามีอุตสาหกรรม วทน. ที่แข็งแกร่ง เป็นข้อได้เปรียบทางธุรกิจของแคนาดา ที่ไทยสามารถรับผลประโยชน์จากความสัมพันธ์ได้อย่างชัดเจน⁸

นวัตกรรม (innovation) มีรากศัพท์มาจากคำว่า innovare ในภาษาละตินแปลว่า “ทำสิ่งใหม่ขึ้นมา” โดยนิยามของนวัตกรรมมีหลากหลายขึ้นอยู่กับการตีความและกรอบแนวคิดที่แตกต่างกันออกไปในแต่ละประเทศ อาทิ สหภาพยุโรปซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแนวคิด เรื่อง “ระบบนวัตกรรมแห่งชาติ” ได้ให้คำนิยามว่า “นวัตกรรม คือ การได้มาซึ่งผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการผลิตใหม่ การตลาดหรือรูปแบบองค์กรใหม่ ที่ก่อให้เกิดผลลัพธ์ในเชิงมูลค่าในรูปผลประโยชน์ด้านการเงิน ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดี และควมมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ดังนั้น ลักษณะที่สำคัญของนวัตกรรมจึงมี 3 ประการ คือ (1) จะต้องเป็นสิ่งใหม่ (novelty) (2) ต้องมีการนำไปใช้ (adoption) และ (3) ก่อให้เกิดผลลัพธ์เชิงมูลค่า (outcome) เช่น การเพิ่มมูลค่าทางการเงินของสินค้าและบริการ การเพิ่มประสิทธิภาพของกระบวนการผลิต และการยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้ใช้นวัตกรรม⁹

การบ่มเพาะผู้ประกอบการ (business incubation) การบ่มเพาะผู้ประกอบการ คือ กระบวนการพัฒนาธุรกิจ ซึ่งสามารถช่วยลดอัตราความล้มเหลวในช่วงแรกของการจัดตั้งธุรกิจให้เติบโตอย่างมั่นคง และคงอยู่ต่อไป รวมถึงบริษัทที่อยู่ระหว่างการดำเนินธุรกิจที่ต้องการการขยายตัวทางธุรกิจอย่างมีทิศทาง เป็นการสร้างงานและความมั่นคงให้แก่สังคมและประเทศชาติ¹⁰

ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ (business incubator) เมื่อผู้ประกอบการได้รับการคัดเลือกเข้ามาอยู่ในศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการแล้ว โดยหลักการ ศูนย์บ่มเพาะฯ จะจัดสรรให้พื้นที่ในการทำงาน ตลอดจนให้บริการทางธุรกิจในรูปแบบของการให้คำปรึกษาในลักษณะพี่เลี้ยงหรือการให้การสนับสนุนในเรื่อง Information Technology นอกจากการให้การสนับสนุนทางธุรกิจแล้ว

⁸ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา, ความหมายของความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์, โทรเลข ที่ OTT 206/2557 (9 พฤษภาคม 2557) (เอกสารภายใน).

⁹ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.), “นวัตกรรมนำสู่อนาคตประเทศไทย,” เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2560 ของ สศช. เรื่อง “ขับเคลื่อนแผนฯ 12 สู่นาคตประเทศไทย” วันจันทร์ที่ 13 กรกฎาคม 2560 ณ ห้องแกรนด์ ไดมอนด์บอลรูม ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี: 3.

¹⁰ สวทช (BIC), การบ่มเพาะธุรกิจคืออะไร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://www.nstda.or.th/bic/index.php/th/homepage> [24 มิถุนายน 2560].

ศูนย์บ่มเพาะฯ จะให้การสนับสนุนทางการเงิน ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบของการกู้ยืม การหาผู้ร่วมทุน (venture capitalist) หรือผู้สนับสนุนทางการเงิน (angel investor) นอกจากนี้ ยังให้การส่งเสริมเพื่อการพัฒนาธุรกิจในรูปแบบของการเข้าร่วมในโครงการการอบรมทางธุรกิจต่างๆ การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ โดยการดูแลในช่วงเริ่มต้นของการดำเนินธุรกิจนั้น จะอยู่ที่ 1-2 ปี โดยประมาณ เพื่อให้ผู้ประกอบการได้มีโอกาสเรียนรู้สร้างประสบการณ์ ทดลองการทำตลาด และปรับปรุงพัฒนาสินค้าของตนเอง เพื่อให้ธุรกิจเติบโตขึ้นจนสามารถทำผลกำไร และยึดหยัดด้วยตนเองได้¹¹ ทั้งนี้ หลักการโดยรวม คือ การสร้างความสำเร็จทางธุรกิจในระยะเวลาอันสั้นและอยู่ได้อย่างยั่งยืน

¹¹ Investopedia, Grow Your Business with Business Incubators, [Online], Available from: <http://www.investopedia.com/articles/pf/0113/grow-your-business-with-business-indicators.asp?ad=dirN&qo=investopediaSiteSearch&qsrc=0&o=40186> [25 June 2017].

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิดทฤษฎี The Triple Helix Concept

The Triple Helix Concept¹² นั้น ถูกคิดและพัฒนาแนวคิดโดยศาสตราจารย์ Henry Etzkowitz แห่งมหาวิทยาลัย Stanford และศาสตราจารย์ Loet Leydesdorff แห่งมหาวิทยาลัย Amsterdam ในช่วงทศวรรษ ปี 1990 โดยเป็นแนวคิดในการสร้างความร่วมมือระหว่าง 3 ภาคส่วนสำคัญ คือ ภาควิชาการ (มหาวิทยาลัย) ภาคเอกชน (อุตสาหกรรม) และภาครัฐ เพื่อสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge society) ที่ขับเคลื่อนด้วยเศรษฐกิจฐานความรู้ (knowledge-based economy) ซึ่งแตกต่างจากการขับเคลื่อนด้วยพลวัตทางการตลาดหรือการเมือง (market-based or political economy) ทั้งนี้ โดยมองว่า วน. นั้นเป็นฐาน (platform) ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจที่แท้จริง

การเปลี่ยนแปลงไปสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ (knowledge society) นั้น ภาครัฐและภาคเอกชน จะต้องเปลี่ยนจากบทบาทผู้นำทางนโยบายเศรษฐกิจ (statist regime)¹³ และบทบาทในฐานะผู้นำทางเศรษฐกิจอุตสาหกรรม (laissez-faire regime)¹⁴ ไปเป็นความร่วมมือ 3 ฝ่าย (balanced regime) อย่างแท้จริง โดยมีนวัตกรรมเป็นศูนย์กลาง ซึ่งบทบาทของภาควิชาการจะเด่นชัดขึ้นในฐานะผู้คิดค้นนวัตกรรมใน balanced regime นี้

นอกจากการปรับบทบาทของภาคส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องของสังคมในเรื่องนี้แล้ว (institutional perspective) ภาคส่วนต่างๆ ข้างต้นยังต้องพัฒนาปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำงานของตนเองเข้าหากัน (evolutionary perspective) โดยเฉพาะการสื่อสารระหว่างองค์กร เช่น การจัดตั้ง liaison office ในสถานศึกษาโดยภาคเอกชน การปรับความพร้อมของภาคเอกชนในการฝึกฝนบุคลากรเพื่อพร้อมรับองค์ความรู้ใหม่และพร้อมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างกัน ภาครัฐที่ต้องพร้อมในการสนับสนุนงบประมาณ สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์วิจัย และพร้อมที่จะปรับเปลี่ยนกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการดำเนินงานของภาคเอกชนในการส่งเสริมนวัตกรรม และภาควิชาการที่ต้องมุ่งเน้นไปในการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม (socio-economic) โดยการปรับเปลี่ยนจากการเรียนการสอนธรรมดาไปสู่การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การสร้างความเป็นผู้ประกอบการ

¹² Stanford University, Triple Helix Research Group, The Triple Helix concept, [Online], Available from: http://triplehelix.stanford.edu/3helix_concept [27 July 2017].

¹³ ประเทศที่ภาครัฐมีบทบาทนำในทางเศรษฐกิจ เช่น ประเทศรัสเซีย ประเทศจีน และประเทศในกลุ่มลาตินอเมริกา และยุโรปตะวันออกบางประเทศ

¹⁴ ประเทศที่ภาคเอกชนมีบทบาทนำในทางเศรษฐกิจ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันตกบางประเทศ

(entrepreneurial) ให้แก่นักศึกษา โดยการสร้างฐานการเรียนรู้ในเรื่องนี้ อาทิ การสร้างโครงการบ่มเพาะผู้ประกอบการ การสร้างศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ และการเข้ามามีส่วนร่วมของนักลงทุน

ทั้งนี้ ความสัมพันธ์ของภาคส่วนต่างๆ ดังกล่าว อาจแบ่งได้เป็น 5 ส่วนสำคัญ ได้แก่

- 1) การถ่ายทอดเทคโนโลยี (technology transfer)
- 2) ความร่วมมือและการควบคุมความขัดแย้ง (collaboration and conflict moderation)

เกิดขึ้นเนื่องจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมการทำงาน โดยเน้นการสร้างเป้าหมายเดียวกัน คือ เป้าหมายทางนวัตกรรมใหม่

3) ผู้นำแห่งการประสานความร่วมมือ (collaborative leadership) ทั้งนี้ เพราะในความแตกต่างจำเป็นต้องมีผู้นำผู้ประสานความแตกต่างหรือ innovation organizers ซึ่งจะเป็นผู้ประสานความร่วมมือและควบคุมความขัดแย้ง

4) การทำหน้าที่ทดแทนกัน (substitution) เช่น การทำหน้าที่นักลงทุน (venture capital) ของภาครัฐแทนภาคเอกชน การทำหน้าที่ถ่ายทอดเทคโนโลยีหรือการทำหน้าที่ส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการของภาควิชาการซึ่งแต่เดิมเป็นบทบาทของภาคเอกชน การทำหน้าที่พัฒนาบุคลากร (นักศึกษา) ของภาคอุตสาหกรรม และ

- 5) การสร้างเครือข่ายระหว่างกัน (networking)

2.2 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ประเทศแคนาดา มอง “นวัตกรรม” เป็นหนทางสำคัญในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม สร้างงาน และโอกาสทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน แคนาดาจึงหวังสร้างสังคมนวัตกรรมและเป็นศูนย์กลางนวัตกรรมโลกที่นักนวัตกรรมสามารถแปลงความคิดเป็นสินค้าหรือบริการได้

แม้แคนาดาจะเป็นประเทศที่ได้รับการยอมรับในเรื่องการลงทุนในด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยองค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา หรือ Organisation for Economic Cooperation and Development (OECD) ได้จัดให้แคนาดาเป็นประเทศที่มีการลงทุนทางการศึกษาวิจัยเป็นอันดับ 7 ของโลก รวมทั้งยังเป็นประเทศที่ให้สิทธิประโยชน์ทางภาษีแก่นักลงทุน มีระบบการคลังที่เข้มแข็ง มีสภาพแวดล้อมทางธุรกิจที่เอื้อต่อนักลงทุนจากภายนอก มีแรงงานที่มีทักษะและการศึกษาสูง เป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ซึ่งความหลากหลายนี้เป็นสิ่งนำพาซึ่งความรู้และความเป็นผู้ประกอบการเข้ามาในประเทศแคนาดาด้วย นอกจากนี้ แคนาดายังได้ชื่อว่าเป็นหนึ่งในประเทศที่มี startup มากที่สุดในโลก (78,000 บริษัทในปี 2556) แต่แคนาดากลับพบว่า ยังไม่สามารถผลักดันบริษัทเหล่านี้ ขึ้นไปเป็นบริษัทชั้นนำในระดับโลกได้ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาการโยกย้ายของบริษัท ปัญหาสมองไหล รวมทั้งปัญหาด้านเงินทุน ซึ่งจำกัดความสามารถในการแข่งขันของแคนาดาในระดับโลกไปอย่างน่าเสียดาย

การดึงบุคคลที่มีความสามารถพิเศษจากทั่วโลก การหาแหล่งเงินทุนให้กับบุคคลเหล่านี้ และการลงทุนในเทคโนโลยีสารสนเทศใหม่ๆ ซึ่งเป็นหัวใจในการก้าวเข้าสู่ยุค “ดิจิทัล” อย่างเต็มตัว จะสามารถทำให้แคนาดาก้าวไปเป็นผู้นำในด้านวิทยาศาสตร์และสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้กับอุตสาหกรรมได้ และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว รัฐบาลแคนาดาในสมัยของนาย Justin Trudeau จึงเสนอ

วิสัยทัศน์ “เพื่อสร้างแคนาดาให้เป็นศูนย์กลางแห่งนวัตกรรม” ขึ้น¹⁵ โดยรัฐบาลจะเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงโดยเปิดรับข้อคิดเห็นจากทุกภาคส่วนของสังคม เพื่อรัฐบาลจะได้ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนโยบายและการปฏิบัติให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี จัดอุปสรรค และเสริมสร้างมาตรการที่สร้างสรรค์

นอกจากนี้ รัฐบาลแคนาดายังได้เรียกร้องให้ทุกภาคส่วนในสังคมร่วมมือกับรัฐบาลในการสร้างเศรษฐกิจนวัตกรรม (innovative economy) เพื่อความสามารถในการแข่งขันระดับโลกและเป็นผู้ดำเนินการเปลี่ยนแปลงของโลกในเรื่อง วทน. และเพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว รัฐบาลจึงได้เสนอ Areas of Action 6 ข้อประกอบด้วย

1) การสร้างสังคมผู้ประกอบการและสังคมแห่งความคิดสร้างสรรค์ โดยตั้งเป้าหมายให้มีระบบการศึกษาที่สร้างความพร้อมให้กับชาวแคนาดาในด้านนวัตกรรม คือ พร้อมที่จะค้นพบโอกาส มีความคิดสร้างสรรค์ และพร้อมค้นพบและเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ (being innovative becomes a core Canadian value)

2) สร้างความสามารถในด้านวิทยาศาสตร์และสร้างความเป็นยอดในโครงสร้างพื้นฐานสำหรับงานวิจัย (research infrastructure) กล่าวคือ แคนาดาต้องการค้นพบทางวิทยาศาสตร์เป็นกุญแจสำคัญ ดังนั้น โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการวิจัยจึงมีความสำคัญ รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากการวิจัยระดับโลกจะสำคัญต่อประสิทธิภาพในการสร้างงานนวัตกรรมของแคนาดา

3) การสร้าง super clusters เพื่อดึงดูดความคิดสร้างสรรค์และบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ รวมทั้งเงินทุน

4) สนับสนุน startup และ SMEs ความสำเร็จของแคนาดาขึ้นอยู่กับความสามารถในการส่งออกของบริษัทเหล่านี้ ซึ่งขึ้นกับเงินทุนและความสามารถในการดึงดูดบุคคลที่มีความสามารถพิเศษ โดยเริ่มจากเครือข่ายในศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ

นอกจากนี้ การส่งเสริมเทคโนโลยีสะอาด จะส่งให้บริษัทเหล่านี้มีความสามารถในการแข่งขันในตลาดโลก ทั้งยังเป็นการส่งสัญญาณว่าเทคโนโลยีสะอาดและเศรษฐกิจที่เข้มแข็งสามารถเกิดควบคู่กันได้ และเป็นการสร้างความได้เปรียบในการแข่งขัน

5) การเข้าถึงเทคโนโลยีในโลกยุคดิจิทัล แคนาดาต้องใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีในโลกยุคดิจิทัลเพื่อความสามารถในการแข่งขันของภาคธุรกิจ รวมทั้งความสามารถในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงของชาวแคนาดา ซึ่งจะทำให้ชาวแคนาดาสามารถได้ประโยชน์จากเทคโนโลยีเหล่านี้เพื่อคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

6) เป็นประเทศแห่งการลงทุนและการเติบโต แคนาดาต้องปรับเปลี่ยนกฎหมาย ระเบียบข้อบังคับ และมาตรฐานเพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลกเทคโนโลยี รวมทั้งคุ้มครองผู้บริโภคด้วยในเวลาเดียวกัน

¹⁵ Government of Canada, *Canada: a nation of innovators*, June 2016

2.3 สรุปกรอบแนวคิด

การส่งเสริมและพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมของแคนาดานั้น ตั้งอยู่บนฐานความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ โดยมีต้นแบบแนวความคิดมาจากแนวความคิดความร่วมมือสามฝ่ายหรือ Triple Helix Concept ดังที่กล่าวมาในข้อ 2.1 โดยความร่วมมือดังกล่าวมีมาตั้งแต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งรัฐบาลแคนาดาภายใต้ความดูแลของ National Research Council of Canada (NRC)¹⁶ ได้ก่อตั้ง Industrial Research Assistance Program หรือที่ถูกรู้จักเป็นการทั่วไปว่า NRC-IRAP ในปี ค.ศ. 1947 เพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมนวัตกรรมแก่ SMEs ของแคนาดาให้สามารถนำเอาเทคโนโลยีไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการค้า (commercialized) ได้ ซึ่งนอกจากนวัตกรรมแล้วยังสนับสนุนในเรื่องการทำธุรกิจและเรื่องเงินทุนด้วย ทั้งนี้ โดยมีวัตถุประสงค์รวมเพื่อส่งเสริมให้เกิดความมั่นคงทางเศรษฐกิจโดยใช้นวัตกรรมเป็นพื้นฐาน ปัจจุบันเครือข่ายหน่วยงานด้านการส่งเสริมและพัฒนาวัตกรรมทั้งระดับรัฐบาลกลางและระดับรัฐ ยังคงเน้นรูปแบบความร่วมมือสามฝ่าย โดยรัฐบาลแคนาดาได้ตั้งเป้าหมายผลักดันให้แคนาดาเป็น innovation hub (ดังที่กล่าวมาในข้อ 2.2) ซึ่งผู้เขียนจะได้นำเสนอในรายละเอียดในบทต่อไป

¹⁶ NRC ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1916 เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้นำการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การพัฒนาเทคโนโลยี และ นวัตกรรมอุตสาหกรรม ตัวอย่างนวัตกรรมอุตสาหกรรมที่โดดเด่นในอดีต เช่น การร่วมคิดค้นอาวุธนิวเคลียร์ภายใต้ โครงการ Manhattan Project ในช่วงทศวรรษ 1940 และการนำพลังงานนิวเคลียร์มาใช้ในยามสันติ การประดิษฐ์ แชนกอลเพื่อใช้กับยานอวกาศ (Canadarm) ช่วงทศวรรษ 1980 และการทดลองการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงชีวภาพ (biofuel) มาใช้ในเครื่องบินพลเรือน ช่วงทศวรรษ 2010

บทที่ 3 ผลการศึกษา

3.1 ภูมิหลังทางเศรษฐกิจสังคม (Socio-Economic)

3.1.1 ภูมิหลังทางเศรษฐกิจ

แคนาดาเป็นประเทศที่มีขนาดเศรษฐกิจใหญ่เป็นอันดับ 11 ของโลก และเป็นประเทศที่มีพื้นที่มากเป็นอันดับสองของโลก คือ มีพื้นที่ทั้งสิ้น 9,984,670 ตารางกิโลเมตร รองลงมาจากประเทศรัสเซีย หรือมีขนาดใหญ่เป็น 20 เท่าของประเทศไทย มีประชากรประมาณ 36.3 ล้านคน (ข้อมูลปี 2559) หรือประมาณครึ่งหนึ่งของประชากรไทยทั้งหมด มีผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศหรือ Gross Domestic Product (GDP) ที่ 1,832 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ (ปี 2559) มีระบบการค้าเสรีที่พึ่งพาการส่งออก (ร้อยละ 30 ของ GDP) รายได้ประชาชาติต่อหัว (National Income per Capita) ที่ 41,824 ดอลลาร์สหรัฐ (ปี 2559) และมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ร้อยละ 1.8 ต่อปี (ปี 2559) ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ น้ำมัน (oil sand) ก๊าซธรรมชาติ ถ่านหิน ป่าไม้¹⁷

สำหรับ SMEs นั้น ณ เดือนธันวาคม 2558 ประเทศแคนาดามีจำนวนนายจ้าง (นิติบุคคลและบุคคล) ประมาณ 1.17 ล้านราย แบ่งเป็นธุรกิจขนาดเล็ก (ลูกจ้างระหว่าง 1-99 ราย) 1.14 ล้านราย หรือคิดเป็นร้อยละ 97.9 ของธุรกิจทั้งหมดของแคนาดา ในขณะที่ธุรกิจขนาดกลาง (ลูกจ้างระหว่าง 100-499 ราย) มี 21,415 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 1.8 และธุรกิจขนาดใหญ่ (มีลูกจ้างเกิด 500 คนขึ้นไป) มีทั้งสิ้น 2,933 ราย หรือคิดเป็นร้อยละ 0.3 ซึ่งทั้งหมดสามารถรองรับแรงงานได้ 8.2 ล้านคนหรือร้อยละ 70.5 ของตลาดแรงงานทั้งหมด โดยแบ่งเป็นธุรกิจขนาดเล็กร้อยละ 87.7 ขนาดกลางร้อยละ 7.7 และขนาดใหญ่ร้อยละ 4.6¹⁸

ในจำนวน SMEs ที่กล่าวมาข้างต้น ร้อยละ 41.7 ของธุรกิจขนาดเล็ก และร้อยละ 58.3 ของธุรกิจขนาดกลาง จะสามารถสร้างนวัตกรรมได้อย่างน้อยคนละหนึ่งอย่าง¹⁹

3.1.2 ภูมิหลังทางสังคม

แคนาดามีลักษณะสังคมเป็นพหุวัฒนธรรม (Multiculturalism) ประกอบด้วยผู้คนจากหลายเชื้อชาติและวัฒนธรรม ซึ่งแคนาดามองเรื่องนี้เป็นทั้งจุดขายและจุดแข็งในเวลาเดียวกัน ทั้งนี้ เนื่องจากรัฐบาลแคนาดามีนโยบายชัดเจนมาตั้งแต่ในอดีต ที่เปิดต้อนรับผู้ย้ายถิ่นฐาน (immigrant) ที่จะมาสร้างคุณค่าเพิ่มให้แก่สังคมแคนาดา โดยมองว่าผู้มาใหม่มักเดินทางมาด้วยความรู้ความสามารถใหม่ๆ เพื่อมาหาโอกาสที่ดีกว่าในประเทศแคนาดา นโยบายในเรื่องนี้ปัจจุบันยัง

¹⁷ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา, เอกสาร non-paper ประเมินฐานข้อมูล, 17 กุมภาพันธ์ 2560: 4-11 (เอกสารภายใน).

¹⁸ Government of Canada, Key Small Business Statistics-June 2016, [Online], http://www.ic.gc.ca/eic/site/061.nsf/eng/h_03018.html#wb-tphp [26 July 2017].

¹⁹ Ibid

เห็นได้ชัดจากโครงการ Canada Startup Visa ที่เปิดให้นักธุรกิจจากประเทศต่างๆ ที่มีประสบการณ์ในธุรกิจ startup และมีนวัตกรรมใหม่จะสามารถมาขอมีถิ่นพำนักถาวร (permanent resident) ในประเทศแคนาดาได้²⁰

3.2 ความสัมพันธ์ไทยกับแคนาดา²¹

3.2.1 ความสัมพันธ์ในภาพรวม

ไทยและแคนาดามีความสัมพันธ์มายาวนานกว่า 55 ปี โดยได้มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อ 8 พฤศจิกายน 2504 มีการส่งเสริมความร่วมมือในด้านต่างๆ ทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคีอย่างต่อเนื่อง และมีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อไปได้อีกมาก แคนาดา มีจุดแข็งหลายด้านที่ไทยสามารถเสริมสร้างความร่วมมือเพื่อนำองค์ความรู้ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ และประสบการณ์มาประยุกต์ใช้เป็นประโยชน์ในการปฏิรูปประเทศและส่งเสริมขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและศักยภาพของบุคลากรได้ โดยเฉพาะในสาขาการแพทย์ การสาธารณสุข พลังงาน สิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีและนวัตกรรม ซึ่งกระทรวงการต่างประเทศและสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา ได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมความร่วมมือภายใต้นโยบายการทูตวิทยาศาสตร์อยู่ในขณะนี้

ปัจจุบัน มีชาวแคนาดาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ประมาณ 6,000 คน และมีนักท่องเที่ยวชาวแคนาดาเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในประเทศไทยประมาณ 244,000 คนต่อปี เป็นนักท่องเที่ยวคุณภาพที่ใช้จ่ายสูงและอยู่ระยะเวลานาน ในขณะที่มีชาวไทยอาศัยอยู่ในแคนาดาประมาณ 16,000 คน และมีนักศึกษาไทยไปเรียนที่แคนาดาประมาณ 1,300 คน

แม้แคนาดาจะยึดค่านิยมประชาธิปไตย สิทธิมนุษยชนและมนุษยธรรมเป็นหลักในการกำหนดท่าทีและดำเนินนโยบายต่างประเทศ แต่รัฐบาลแคนาดาชุดปัจจุบันก็ให้ความสำคัญต่อผลประโยชน์และเสถียรภาพทางเศรษฐกิจของประเทศด้วย โดยเฉพาะในช่วงที่ภาวะเศรษฐกิจของแคนาดายังคงชะลอตัว โดยต่อไทยนั้น หลังจากที่แคนาดามีรัฐบาลใหม่ภายใต้การนำของนาย Justin Trudeau เมื่อปลายปี 2558 แคนาดาก็ได้เริ่มส่งสัญญาณแสดงความพร้อมที่จะกระชับความสัมพันธ์และส่งเสริมความร่วมมือระหว่างกันให้มากขึ้น มีการเพิ่มการเยือนของผู้แทนภาครัฐและภาคเอกชนระดับสูงของแคนาดา โดยรัฐบาลแคนาดาชุดปัจจุบันยังมีนโยบายส่งเสริมการเปิดการค้าเสรีกับประเทศต่างๆ ให้มากขึ้น รวมทั้งสนับสนุนผู้ประกอบการให้เพิ่มการทำตลาดในประเทศต่างๆ ให้มากขึ้น นอกจากรัฐอเมริกา

โดยที่ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับแคนาดายังมีไม่มากนักกรอบนโยบายการขยายการส่งเสริมการค้าความตกลงการค้าเสรีของแคนาดา ไทยจึงควรพิจารณาแสวงหาแนวทางขยายความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเร่งรัดความตกลงการค้าเสรีระหว่างไทยกับแคนาดา และการสนับสนุนการสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงระหว่างภาคเอกชนของทั้งสองประเทศ เพื่อเพิ่มพูน

²⁰ Government of Canada, Canada wants entrepreneurs!, [Online], <http://www.cic.gc.ca/english/resources/publications/entrepreneurs.asp> [26 July 2017].

²¹ กระทรวงการต่างประเทศ, ภาพรวมความสัมพันธ์ไทย-แคนาดา, [ออนไลน์], <http://www.mfa.go.th/aspa/th/relation/7076/77753> [26 กรกฎาคม 2560].

ผลประโยชน์ร่วมกันทางเศรษฐกิจซึ่งจะส่งผลทางอ้อมไปยังความสัมพันธ์ทางการเมืองและความร่วมมือในด้านอื่นๆ ต่อไป

การลงทุนสำคัญของแคนาดาในไทย ได้แก่ ธนาคารธนชาติ (ธนาคาร Nova Scotia ควบรวมกิจการกับธนาคารนครหลวงไทย) บริษัทดอยช้างเทรตติ้ง จำกัด (นำเมล็ดกาแฟสดจากไทยไปคั่วในโรงงานที่แคนาดา บรรจุภัณฑ์เป็นสินค้าคุณภาพสูง และจัดจำหน่ายในภูมิภาคอเมริกาเหนือ) บริษัท Celestica (อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ที่แหลมฉบัง) บริษัท Bombardier Transportation Signal (อุปกรณ์ส่งสัญญาณรถไฟในกรุงเทพฯ) และบริษัท Magna Automotive (ชิ้นส่วนรถยนต์ที่จังหวัดชลบุรี) ในขณะที่บริษัทไทยที่ประกอบธุรกิจในแคนาดา ได้แก่ บริษัทเครื่องเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทบูมรอดบิวเวอรี่ จำกัด การปิโตรเลียมแห่งประเทศไทยสำรวจและผลิตปิโตรเลียม และบริษัทไทยยูเนียน กรุ๊ป จำกัด (มหาชน) (อาหารทะเล กุ้งลือบสเตอร์สดและแปรรูป)

ในปี 2559 แคนาดาเป็นคู่ค้าลำดับที่ 30 ของไทย และมีปริมาณการค้าระหว่างประเทศในช่วงเดือนมกราคม-พฤศจิกายนรวมมูลค่า 2,007.7 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยไทยได้ดุลการค้า 468.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

โดยพื้นฐานแล้ว แคนาดาเป็นประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจและสังคมในหลายด้าน ผู้บริโภคแคนาดามีกำลังซื้อสูงและมีประชากรเชื้อสายเอเชียในประเทศจำนวนมาก จึงเป็นตลาดที่มีศักยภาพสำหรับสินค้าไทย โดยเฉพาะในกลุ่มอาหารและผลิตภัณฑ์ที่ใช้ความคิดสร้างสรรค์ในการออกแบบ นอกจากนี้ แคนาดายังมีทรัพยากรธรรมชาติจำนวนมาก รวมทั้งมีการพัฒนาเทคโนโลยีนวัตกรรม การบริหารจัดการธุรกิจที่ก้าวหน้าจึงเป็นโอกาสที่ไทยจะหาทางขยายความร่วมมือกับแคนาดา โดยเฉพาะในด้านการศึกษา เศรษฐกิจดิจิทัล ธุรกิจ SMEs/startup และการสาธารณสุข

3.2.2 ความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี นวัตกรรม สาธารณสุข และการศึกษา

ดังที่กล่าวมาแล้วถึงจุดแข็งหลายด้านที่แคนาดามี ซึ่งไทยสามารถสร้างเสริมความร่วมมือเพื่อแลกเปลี่ยนและนำองค์ความรู้ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ รวมถึงประสบการณ์มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่ไทยได้ อาทิ การศึกษา การแพทย์และการสาธารณสุข เทคโนโลยีและนวัตกรรม พลังงาน สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจสร้างสรรค์ เศรษฐกิจดิจิทัล SMEs และ startup โดยแคนาดายังถือเป็นแบบอย่างที่ดีของการดำเนินการร่วมกันระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน (Public-Private Partnership) ในการผลักดันการพัฒนาสาขาวิชาเหล่านี้ให้เกิดผล ขณะที่ไทยมีความโดดเด่นและความเชี่ยวชาญที่จะร่วมมือและแลกเปลี่ยนประสบการณ์กับแคนาดา โดยเฉพาะในด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ซึ่งนอกจากความร่วมมือทวิภาคีระหว่างกันแล้ว ไทยยังมีศักยภาพเชื่อมโยงแคนาดากับประเทศอื่นในอาเซียนได้ด้วย

3.2.3 ตัวอย่างความร่วมมือด้าน วทน. สาธารณสุข และการศึกษาที่เป็นรูปธรรมจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

3.2.3.1 รัฐบาลแคนาดาสนับสนุนการก่อตั้งโปรแกรมสนับสนุนการพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรม หรือ Innovation and Technology Assistance Program (ITAP) ซึ่งล้ามาจากโครงการ NRC-IRAP ของแคนาดา โดยโปรแกรมดังกล่าวอยู่ภายใต้การบริหารและกำกับดูแลของสำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (สวทช.) และยังคงดำเนินการอยู่จนถึงปัจจุบัน

3.2.3.2 สำนักงานเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของแคนาดา (Canadian International Development Agency–CIDA) สนับสนุนการก่อตั้งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (Thailand Development Research Institute–TDRI) ของไทย และยังคงมีการสนับสนุนทุนวิจัยร่วมกับ TDRI อย่างต่อเนื่อง

3.2.3.3 ความร่วมมือภายใต้โครงการ Grand Challenges Canada–GCC ซึ่งรัฐบาลแคนาดาสนับสนุนงบประมาณทุนวิจัยและพัฒนานวัตกรรมด้านสาธารณสุข เพื่อแก้ไขปัญหาสาธารณสุขในประเทศกำลังพัฒนา ซึ่งไทยได้นำรูปแบบดังกล่าวมาพัฒนาเป็นโครงการ Grand Challenges Thailand

3.2.3.4 แคนาดาภายใต้ความช่วยเหลือของ NRC ได้ให้ทุนวิจัยแก่นักศึกษาหญิงไทยในสาขาวิศวกรรมศาสตร์และวิทยาศาสตร์ (Women in Engineering and Science Program–WES) เพื่อไปทำวิจัยที่แคนาดาเป็นเวลา 1 ปี ระหว่างปี 2539 ถึงปี 2544 ซึ่งมีผู้ได้รับทุนดังกล่าว 21 ราย ซึ่งพบว่านักศึกษาส่วนใหญ่หลังจบจากโครงการ WES แล้ว ได้มีโอกาสไปศึกษาต่อในระดับปริญญาโทและเอกในมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งในยุโรป อเมริกา และในแคนาดาเอง โดยส่วนใหญ่ได้เดินทางกลับไปทำงานในแวดวง วทน. ของไทย

3.2.3.5 ในช่วง 3 ปีที่ผ่านมา มีบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขของแคนาดาเดินทางเยือนไทยหลายคณะส่งผลให้เกิดความร่วมมือระหว่างกัน เช่น การแลกเปลี่ยนบุคลากรทางการแพทย์ (fellowship) และการทำวิจัยร่วม นอกจากนี้ ยังมีความร่วมมือระดับสถาบันด้านวิทยาศาสตร์ เช่น โครงการความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีระหว่างมหาวิทยาลัย McGill กับศูนย์พันธุวิศวกรรมและเทคโนโลยีชีวภาพแห่งชาติ (ไบโอเทค) และ สวทช.

3.3 ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการของแคนาดา

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา รัฐบาลแคนาดาได้ให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการส่งเสริมการบ่มเพาะผู้ประกอบการ SMEs ของแคนาดา เนื่องจากการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจส่วนใหญ่เป็นการขับเคลื่อนด้วย SMEs โดยในปัจจุบันคาดว่าจะมีศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการอยู่ทั่วประเทศแล้วไม่น้อยกว่า 140 แห่ง

จากการศึกษาของ The Center for Digital Entrepreneurship and Economic Performance ซึ่งเป็น think-tank ทางนโยบายเศรษฐกิจของแคนาดา ที่ตั้งอยู่ ณ เมืองวอเตอร์ลู รัฐออนแทรีโอ ได้แบ่งประเภทของศูนย์บ่มเพาะฯ หรือ Startup Assistance Organizations ในแคนาดา ไว้เป็น 4 ลักษณะ²² ได้แก่

1) Incubators มักจะจัดตั้งขึ้นเพื่อการรองรับผู้ประกอบการใหม่ (young founder/early stage company) ที่ได้มีการสร้างสรรค์นวัตกรรมบางอย่างขึ้น มักเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร (non-profit organization) และส่วนใหญ่จะเป็นหน่วยงานหนึ่งของสถานศึกษา (มหาวิทยาลัย) หรือมีความสัมพันธ์ทางใดทางหนึ่งกับมหาวิทยาลัย (university-linked incubator) มีการเตรียมพื้นที่เพื่อการทำงาน (shared working space) มีระบบพี่เลี้ยง (mentorship) ยังไม่เน้นการลงทุน แต่อาจมี

²² Centre for Digital Entrepreneurship and Economic Performance, “[Evaluating Business Acceleration and Incubation in Canada: Policy, Practice and Impact](#),” (October 2015): 6–12

seed fund เพื่อช่วยเหลือผู้ประกอบการในเบื้องต้น เน้นการบ่มเพาะฯ ในระยะที่ค่อนข้างยาว 1-3 ปี โครงการการบ่มเพาะฯ (programme) ที่จัดให้ผู้ประกอบการแต่ละรายนั้นยังไม่มีความซับซ้อน

2) Accelerators มักจัดตั้งขึ้นเพื่อรองรับผู้ประกอบการที่มีประสบการณ์และการเติบโตทางธุรกิจแล้วในระดับหนึ่ง (early stage company / mature stage company) เป้าหมาย คือ การเน้นการทำธุรกิจเพื่อสร้างผลกำไรให้กับกิจการ ศูนย์บ่มเพาะฯ ลักษณะนี้ จึงมักเป็นองค์กรแสวงหากำไร เน้นรับกิจการที่มีศักยภาพทั้งในและนอกประเทศ มีการลงทุนในรูป venture capital ไม่เน้น shared working space ระยะการบ่มเพาะฯ ค่อนข้างสั้น มีระบบพี่เลี้ยงและการวางรูปแบบโครงการการบ่มเพาะฯ ที่เข้มข้นเน้นการดึงศักยภาพของกิจการให้ได้มากที่สุด เพื่อการทำสร้างผลกำไรในระยะสั้น มีการสร้าง post-programme mentorship หรือ alumni ขึ้นเพื่อเป็นการสร้าง network ของผู้ประกอบการ และติดตามผลการดำเนินงาน

3) Hubs จะเป็นศูนย์รวมการบ่มเพาะฯ ที่กล่าวมาในข้อ 1) และข้อ 2) โดย Hubs จะมีความสามารถและความหลากหลายในการให้การสนับสนุนผู้ประกอบการ อาจกล่าวได้ว่าเป็น one-stop shops สำหรับผู้ประกอบการ มีความพร้อมทั้งในด้านเงินลงทุนไม่ว่าจะเป็นในรูป seed fund, angel investor และ venture capitalist มีความพร้อมทั้งในด้านการส่งเสริมทางธุรกิจและการส่งเสริมในด้านเทคโนโลยี และด้วยขนาดความใหญ่ขององค์กร จึงมักเป็นที่ดึงดูดนักลงทุนรายใหญ่ รวมทั้งความสามารถในการสร้าง networking ระหว่าง startup หรือ SMEs ด้วยกันเอง

4) Commercialization Organization มีเป้าหมายชัดเจนในการนำนวัตกรรมไปสร้างมูลค่าในทางเศรษฐกิจ เพื่อการสร้างงานและการค้า มักได้รับเงินลงทุนจากรัฐเพื่อส่งเสริม นวัตกรรมในสาขาวิชาใดวิชาหนึ่ง เช่น สาขาด้านยารักษาโรค การพลังงาน ด้านอาหาร การดำเนินงานจะเน้นการให้คำแนะนำในการดำเนินธุรกิจ การพัฒนาสินค้า การระดมทุน การจับคู่ทางธุรกิจ และด้านทรัพย์สินทางปัญญา โดยจะไม่มีพื้นที่เพื่อการทำงาน

TAXONOMY OF STARTUP ASSISTANCE ORGANIZATIONS IN CANADA

Organization Types	Objective/Focus	Examples
Incubators	<ul style="list-style-type: none"> - Longer-term incubation of early stage companies - Commercialization of university research and student entrepreneurship 	<ul style="list-style-type: none"> - Ryerson Digital Media Zone - Velocity (University of Waterloo) - OneEleven
Accelerators	<ul style="list-style-type: none"> - Short-term acceleration/growth of early and mature stage companies - Profit from equity investments (in for-profit models only) 	<ul style="list-style-type: none"> - Accel-RX - Communitech Rev - Execution Labs - FounderFuel - HIGHLINE

Organization Types	Objective/Focus	Examples
Hubs	<ul style="list-style-type: none"> - Diversified support services for entrepreneurs and start-ups - Local/regional economic development 	<ul style="list-style-type: none"> - Communitech - Invest Ottawa - Innovate Calgary - MaRS Discovery District - Wavefront
Commercialization Organizations	<ul style="list-style-type: none"> - Commercialization of advanced research - Advisory services for start-ups and SMEs - Sector-based economic development 	<ul style="list-style-type: none"> - Centre of Excellence in Energy Efficiency - Centre for Drug Research and Development - Centre d'Entreprises d'Innovation de Montreal

ที่มา: The Center for Digital Entrepreneurship and Economic Performance

ต่อไปนี้ผู้เขียนจะได้อีกตัวอย่าง Start-up Assistance Organizations ที่ได้ไปพบเห็นและที่ได้ศึกษาเพิ่มเติมมา ทั้งในระดับรัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น เพื่อให้เห็นภาพการดำเนินงานของศูนย์บ่มเพาะฯ ของแคนาดาในรายละเอียดมากขึ้น

3.3.1 ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการระดับรัฐบาลกลาง (Federal Government)

3.3.1.1 National Research Council-NRC

NRC ถูกก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1916 เพื่อให้ทำหน้าที่ “เป็นผู้นำในด้านการวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การพัฒนาเทคโนโลยีและนวัตกรรมอุตสาหกรรม” โดยการส่งเสริมการวิจัยและพัฒนา วทน. ของ NRC นั้น เน้นการเชื่อมโยงภาคเอกชนและภาควิชาการมาอยู่ในเครือข่ายการวิจัยและพัฒนา วทน. ของ NRC ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการระดมทรัพยากรในด้านต่างๆ โดยมีสาขาวิจัยเด่นๆ อาทิ ด้านการบิน การก่อสร้าง ด้านพลังงาน ยานยนต์ อุปกรณ์และเครื่องมือการแพทย์ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และการพัฒนาทรัพยากรน้ำและพืชทางการค้า (Aquatic and Crop Resource Development)

นอกจากการส่งเสริมองค์ความรู้และการวิจัยทางวิทยาศาสตร์แล้ว NRC ยังให้ความสำคัญเป็นอย่างมากในการส่งเสริมให้มีการคิดค้นนวัตกรรมในภาคเอกชนโดยให้มีการนำเอานวัตกรรมดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ในทางการค้า (commercialization) และเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าว จึงได้ก่อตั้งโครงการ Industrial Research Assistance Program (NRC-IRAP) ขึ้นในปี ค.ศ. 1947 เพื่อทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือผู้ประกอบการแคนาดา โดยเฉพาะ SMEs ทั้งในด้านการดำเนินธุรกิจ การคิดค้นและพัฒนานวัตกรรม รวมทั้งด้านเงินลงทุน ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า เป็นศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการแห่งแรกของแคนาดา และเป็นศูนย์กลาง innovation hub ของแคนาดา โดยปัจจุบัน NRC-IRAP มีสำนักงานอยู่ 120 แห่งในทุกๆรัฐของแคนาดา ให้ความสนับสนุนแก่บริษัทที่เข้าร่วมโครงการกว่า 13,000 บริษัทต่อปี การให้การสนับสนุนอยู่ในรูปของการให้คำแนะนำโดย

ผู้เชี่ยวชาญและการให้เงินทุน ในปี 2015–2016 NRC–IRAP ได้ให้เงินสนับสนุนผู้ประกอบการเป็นมูลค่าทั้งสิ้น 235 ล้านดอลลาร์แคนาดา²³

3.3.1.2 Natural Sciences and Engineering Research Council of Canada (NSERC)

NSERC เป็น Commercialization Organization ที่ “ให้ทุนด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์” ของรัฐบาลแคนาดา ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1978 มีหน้าที่ให้ทุนวิจัยกับมหาวิทยาลัยต่างๆ ของแคนาดา ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา NSERC ได้ขยายตัวจากงบประมาณเริ่มต้นที่ 11 ล้านดอลลาร์แคนาดา จนมีงบประมาณ 1.1 พันล้านดอลลาร์แคนาดาในปัจจุบัน

NSERC มีโครงการให้ทุนหลายโครงการที่มุ่งส่งเสริมนวัตกรรม เช่น (1) โครงการ College and Community Innovation–Technology Access Centres Grants เน้นการช่วยให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะ SMEs สามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่เป็นผลงานวิจัยของมหาวิทยาลัยต่างๆ ในแคนาดา (2) โครงการ Idea to Innovation (I2I) เป็นทุนสำหรับอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุนงานวิจัยที่มีศักยภาพในการถ่ายทอดให้กับภาคเอกชน (technology transfer potential) และ (3) Centres of Excellence for Commercialization and Research (CECR) ซึ่งเป็นเครือข่ายมหาวิทยาลัย ภาคธุรกิจ และองค์กรวิจัยที่ไม่แสวงหากำไร มีจุดมุ่งหมายเพื่อลดช่องว่างระหว่างนวัตกรรมและการนำไปใช้เพื่อประโยชน์ทางการค้า (commercialization) โดยทำหน้าที่เป็นตัวเชื่อมระหว่างเครือข่ายงานวิจัย และภาคธุรกิจ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนความรู้และทรัพยากร ซึ่งจะทำให้มีการนำนวัตกรรมเข้าสู่ตลาดได้รวดเร็วขึ้น สาขาวิจัยที่มีความสำคัญเป็นพิเศษ คือ สิ่งแวดล้อม ทรัพยากรธรรมชาติและพลังงาน สุขภาพและวิทยาศาสตร์สิ่งมีชีวิต (life sciences) และเทคโนโลยีเพื่อสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) CECR ลงทุนในกระบวนการเหล่านี้คิดเป็นมูลค่าปีละประมาณ 30 ล้านดอลลาร์แคนาดา²⁴

3.3.2 ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการระดับรัฐบาลท้องถิ่น (Provincial Government)
(ตัวอย่างจากรัฐออนแทรีโอ และรัฐพรินซ์เอ็ดเวิร์ดไอส์แลนด์)

3.3.2.1 Ministry of Research and Innovation และ Ministry of Economic Development, Employment and Infrastructure

รัฐบาลออนแทรีโอพยายามส่งเสริมความสัมพันธ์เพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมระหว่างรัฐบาล ภาคเอกชน และภาควิชาการภายในรัฐออนแทรีโอมาตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1990 หรือเป็นเวลากว่า 20 ปีมาแล้ว โดยเฉพาะการส่งเสริมในเรื่องงานวิจัย เช่น การวิจัยเกี่ยวกับสมอง ฟิสิกส์ stem cells และ regenerative medicine ซึ่งมหาวิทยาลัยในออนแทรีโอมีความชำนาญ ปัจจุบันงานวิจัยในสาขาเหล่านี้ รัฐออนแทรีโอมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก และเป็นที่ยังดูของนักวิจัยระดับโลก อย่างไรก็ตาม รัฐบาลออนแทรีโอตระหนักดีว่า ไม่สามารถสนับสนุนโดยเน้นแต่เพียงงานวิจัยอย่างเดียวได้ แต่ควรส่งเสริมให้นำเอาผลงานวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์

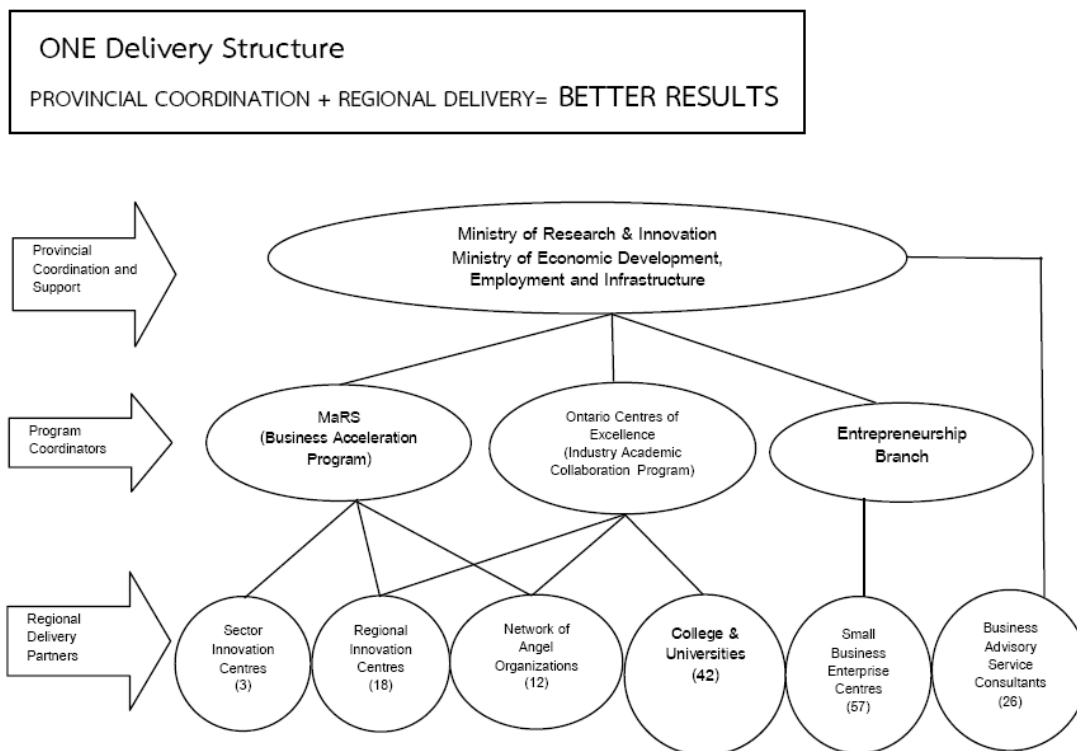
²³ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา, การเข้าพบผู้บริหาร National Research Council of Canada, โทรเลขที่ OTT 167/2560 (21 เมษายน 2560): 1–2 (เอกสารภายใน).

²⁴ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา, การจัดตั้ง Future Lab / Policy Lab / Government Lab, โทรเลขที่ OTT 197/2560 (8 พฤษภาคม 2560): 4–5 (เอกสารภายใน).

พร้อมสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ ดังนั้น จึงได้เริ่มให้การสนับสนุนการสร้างผู้ประกอบการรุ่นใหม่ รวมทั้งการนำเอาผลงานวิจัยของผู้ประกอบการดังกล่าวไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์อย่างจริงจังเมื่อประมาณ 15 ปีที่ผ่านมา ปัจจุบันงานการพัฒนาในส่วนนี้ได้วิวัฒนาการมาอยู่ในรูปของ Ontario Network of Entrepreneurs หรือ ONE ซึ่งเป็นการรวบรวมเอาหน่วยงานในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการของออนแทรีโอที่เกี่ยวข้อง และหน่วยงานที่มีหน้าที่ประสานงานระหว่างภาคส่วน ทั้งสาม เข้ามาอยู่ในเครือข่ายเดียวกัน เป็นการสร้าง platform ที่มี ecosystem เอื้อต่อการเริ่มต้น ธุรกิจและประกอบธุรกิจให้เติบโตได้อย่างรวดเร็ว

นอกจากวัตถุประสงค์ในการมุ่งสร้างการเติบโตทางธุรกิจได้อย่างรวดเร็ว แล้ว ONE ยังมุ่งให้ผู้ประกอบการสามารถเข้าถึงโครงการส่งเสริมผู้ประกอบการ เช่น ระบบพี่เลี้ยง การพัฒนาสินค้าและการสร้างตลาด รวมทั้งบริการอื่นๆ ได้โดยง่าย การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ (peer networking) สร้างการเข้าถึงองค์ความรู้และข้อมูลในวิทยาลัยและมหาวิทยาลัยเพื่อสนับสนุน นวัตกรรมทางธุรกิจและเปลี่ยนนวัตกรรมทางธุรกิจให้เกิดประโยชน์ทางการค้า และช่วยประสานการ เข้าถึงโครงการและแหล่งทุนในภาครัฐทั้งในระดับรัฐบาลกลางและมลรัฐ รวมทั้งโครงการและแหล่งทุน ของภาคเอกชน

ปัจจุบัน ONE มีองค์กรในเครือข่ายกว่า 130 องค์กร หน่วยงานภาครัฐที่ รับผิดชอบโดยตรง คือ Ministry of Research and Innovation และ Ministry of Economic Development, Employment and Infrastructure ส่วนภาคเอกชน สมาชิกแบ่งออกเป็น สาม กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มผู้ประกอบการและบริษัทที่เกี่ยวข้องกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี (2) กลุ่ม ผู้ประกอบการรายย่อยทั่วไป (main street entrepreneurs) และ (3) กลุ่มผู้ประกอบการรายย่อยที่มีศักยภาพที่จะเติบโตอย่างรวดเร็ว สำหรับภาควิชาการ ประกอบด้วยมหาวิทยาลัย และวิทยาลัย ต่างๆ และศูนย์บ่มเพาะวิสาหกิจในสถาบันเหล่านั้น ทั้งนี้ โดยมีหน่วยงาน อาทิ Ontario Centres of Excellence (OCE) ทำหน้าที่เป็นศูนย์ประสานงานระหว่างกลุ่มต่างๆ ข้างต้น ตั้งแต่ระบบ ONE เริ่ม ดำเนินการเมื่อปี ค.ศ. 2013 ได้มีส่วนช่วยในการก่อตั้ง บริษัทใหม่กว่า 5,000 บริษัทและสร้างงาน มากกว่า 14,000 ตำแหน่ง

ที่มา: Ministry of Research & Innovation, Ontario

จะเห็นได้ว่า ONE เป็นเครือข่ายที่ครอบคลุมผู้ประกอบการ SMEs ทุกประเภท แต่เป็นที่ชัดเจนว่า “กลุ่มผู้ประกอบการและบริษัทที่เกี่ยวกับนวัตกรรมและเทคโนโลยี” ยังคงเป็นหัวใจของการส่งเสริมในเวลานี้ และจากการพบปะหารือกับนาย Bill Mantel, Assistant Deputy Minister, Ministry of Research and Innovation นาย Mantel ได้กล่าวเกี่ยวกับการดำเนินระบบเครือข่าย ONE ไว้ว่า เป็นการดำเนินการแบบ 3 มิติ คือ (1) มิติด้านการบริหารและการปกครอง (governance) (2) มิติด้านการดำเนินการให้เกิดผล (delivery) และ (3) มิติด้านการออกแบบโครงการ (programs) ซึ่งจากประสบการณ์ส่วนตัวของนาย Mantel เห็นว่า มิติด้าน governance และ delivery เป็นเรื่องยาก ในขณะที่มิติด้านการออกแบบโครงการจะมีความง่ายกว่า และแนะนำว่า ควรก่อตั้งระบบสนับสนุนผู้ประกอบการในระดับภูมิภาค เนื่องจากผู้ประกอบการมีความถนัดและรู้จักในท้องถิ่นของตนเองมากกว่าที่อื่นๆ และควรให้ผู้ประกอบการในท้องถิ่น (local business leaders) ได้มีส่วนร่วมในการออกแบบโครงการด้วย²⁵

3.3.2.2 Ontario Centres of Excellences (OCE)

OCE เป็นองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 1987 โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อ “เป็นผู้ประสานงาน” ระหว่างภาครัฐออนแทรีโอ ภาคเอกชนออนแทรีโอ และสถาบันวิจัยของมหาวิทยาลัยและโรงพยาบาลในรัฐออนแทรีโอ ปัจจุบันเป็นส่วนหนึ่งในเครือข่าย ONE

²⁵ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงอตตาวา, การเยือนส่วนราชการและสถาบันการศึกษาภายใต้การดำเนินโครงการ วทท, โทรเลข ที่ OTT 69/2559 (26 กุมภาพันธ์ 2559): 2 (เอกสารภายใน).

โดยมีสำนักงาน 9 แห่งกระจายอยู่ตามเมืองต่างๆ ของรัฐ ประเภทธุรกิจที่ OCE ให้ความสำคัญเป็นพิเศษในขณะนี้ คือ อุตสาหกรรมการผลิตขั้นสูง (advanced manufacturing) พลังงานและสิ่งแวดล้อม (energy and environment) สุขภาพขั้นสูง (advanced health) Information and Communications Technology และ Digital Media ทั้งนี้ เป็นตามความต้องการของรัฐบาลออนแทรีโอ OCE ให้ทุนผ่านโครงการ 4 ประเภทได้แก่ (1) โครงการความร่วมมือวิจัยระหว่างภาคอุตสาหกรรมและมหาวิทยาลัย (Industry–Academic R&D Collaboration Programs) (2) โครงการการทำให้เกิดประโยชน์เชิงพาณิชย์ (Commercialization Programs) (3) โครงการการสร้างผู้ประกอบการเยาวชน (Youth Entrepreneurship Programs) และ (4) ความริเริ่มที่มีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ (Strategic Initiatives) สำหรับผลงานในช่วงปี ค.ศ. 2014–2015 นั้น OCE มีส่วนสร้างงาน 5,471 ตำแหน่ง ให้การสนับสนุนบริษัทที่ก่อตั้งใหม่ 1,194 บริษัท ให้ทุนสนับสนุนงานวิจัยที่เอาไปใช้ประโยชน์ทางพาณิชย์ เป็นมูลค่า 32.6 ล้านดอลลาร์แคนาดา และสามารถระดมเงินสนับสนุนจากภาคเอกชนได้เป็นมูลค่า 95.5 ล้านดอลลาร์แคนาดา

ในส่วนของ การสร้างผู้ประกอบการเยาวชน OCE ได้ลงทุนประมาณ 25 ล้านดอลลาร์ กับสถาบันอุดมศึกษาในออนแทรีโอ 42 แห่ง ในรูปของ ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการในมหาวิทยาลัย (university business incubators) และกิจกรรมการเสริมสร้างผู้ประกอบการ (on-campus entrepreneurship activities) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อทำให้สถาบันอุดมศึกษาเป็นศูนย์กลางของผู้ประกอบการเยาวชนในชุมชนนั้นๆ และเพื่อเป็นการดึงสถาบันอุดมศึกษาเข้ามาอยู่ในระบบนิเวศน์ของผู้ประกอบการ นอกจากนี้ OCE ยังเน้นสร้างเครือข่ายศูนย์บ่มเพาะฯ กับต่างประเทศ โดยปัจจุบันมีความสัมพันธ์กับศูนย์บ่มเพาะฯ 16 แห่งในอเมริกา ยุโรป ออสเตรเลีย และเอเชีย แต่ยังไม่มียประเทศใดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งไทยด้วย

3.3.3 ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการในมหาวิทยาลัย

3.3.3.1 Digital Media Zone (DMZ)

DMZ เป็น Incubator ที่ตั้งอยู่ในมหาวิทยาลัย Ryerson เมืองโทรอนโต ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2010 ปัจจุบันถือเป็นหนึ่งใน startup incubator ที่ไม่แสวงหาผลกำไรที่ใหญ่ที่สุดแห่งหนึ่งของแคนาดา เน้นให้การสนับสนุนบริษัทเทคโนโลยีที่ก่อตั้งใหม่ โดย DMZ เปิดให้กับประชาชนทุกคน ผู้สนใจเข้าร่วมโครงการต้องมีความคิดเกี่ยวกับธุรกิจและนวัตกรรมที่เป็นรูปเป็นร่างแล้ว และมีแผนการธุรกิจที่ชัดเจนแล้วในระดับหนึ่ง รวมทั้งมีสินค้าต้นแบบ (prototype) พร้อมทั้งจะเปิดตัวหรืออยู่ในตลาดอยู่แล้ว โดย DMZ จะจัดสรรพื้นที่ในการทำงาน ข้อมูลด้านการตลาด การให้คำแนะนำที่เกี่ยวกับการดำเนินธุรกิจ (mentorship) และการเข้าถึงแหล่งทุน โดยเฉพาะการให้ทุนนั้นผู้ประกอบการที่มีศักยภาพอาจมีโอกาสได้รับการพิจารณาให้ได้รับ seed fund สูงถึง 80,000 ดอลลาร์แคนาดา สำหรับการลงทุนในระยะยาวนั้น จะดำเนินการผ่านเครือข่ายของ DMZ ในระยะต่อไป (DMZ’s affiliated accelerator)

ในเบื้องต้น DMZ จะใช้ระยะเวลาพิจารณาผู้ประกอบการเพื่อมองดูความเป็นไปได้ในการดำเนินธุรกิจ (ว่าธุรกิจจะมีอนาคตหรือไม่) เป็นระยะเวลา 4 เดือน ผู้เข้าโครงการได้จะต้องผ่านการคัดเลือกและสัมภาษณ์จากคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ 25 คน ซึ่งถึงแม้จะไม่ได้เข้าร่วมโครงการ การผ่านขั้นตอนนี้ก็ถือว่ามียประโยชน์อย่างมาก เพราะจะได้รับคำถามและความเห็นจากผู้มี

ประสบการณ์และความรู้ในระดับแนวหน้าของภาคอุตสาหกรรมนั้นๆ ซึ่งผู้ประกอบการสามารถนำเอาความเห็นเหล่านั้นไปปรับปรุงผลิตภัณฑ์หรือธุรกิจของตนเองได้

จากการจัดอันดับของ UBI Global ปี ค.ศ. 2015 DMZ ถูกจัดให้เป็น University Business Incubator–UBI อันดับหนึ่งของทวีปอเมริกาเหนือ และ อันดับสามของโลก ตั้งแต่ก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2010 ได้ช่วยผู้ประกอบการก่อตั้งบริษัทไปแล้วกว่า 200 บริษัท นำไปสู่การสร้างงานกว่า 2,000 ตำแหน่ง และได้ช่วยให้บริษัท startup สามารถระดมทุนได้ถึง 130 ล้านดอลลาร์แคนาดา

จากการหารือกับนาย Abdullah Snobar, Executive Director ของ DMZ กล่าวว่า ความสำเร็จของ DMZ ที่ทำให้มีความแตกต่างจาก UBI อื่น น่าจะเกิดจากสองปัจจัยหลัก โดยปัจจัยแรก คือ “ชุมชน DMZ (community)” ซึ่งนอกจากตัว DMZ (incubator zone) เองแล้ว มหาวิทยาลัย Ryerson ยังได้แบ่งกลุ่มธุรกิจโดยแบ่งเพิ่มเป็น accelerator zone ต่างๆ เช่น Fashion Zone, Biomedical Zone, Legal Innovation Zone เพื่อส่งเสริมให้นักศึกษามีการแปรความคิดและนวัตกรรมให้เป็นธุรกิจที่มีศักยภาพและมีความยั่งยืน ซึ่งการสร้างสิ่งแวดล้อม (ecosystem) เช่นนี้ทำให้นักศึกษามีพลังความคิดสร้างสรรค์ เนื่องมาจากการผสมผสานความคิดจากหลายๆ แหล่งภายในชุมชนของตน นอกจากนี้ ชุมชน DMZ ยังประกอบไปด้วยผู้เชี่ยวชาญ (mentors และ experts in residence) กลุ่มผู้ก่อตั้งธุรกิจใหม่ (startup community) และนักลงทุน ซึ่งรวมไปถึง Ryerson Futures Inc. ที่เป็นบริษัทเงินทุนของ Ryerson ที่มีหน้าที่พิจารณาลงทุนในธุรกิจที่มีศักยภาพในการเติบโตอย่างรวดเร็ว ทั้งหมดนี้เมื่อรวมกับปัจจัยที่สอง คือ “สถานที่” ซึ่งการที่ DMZ ตั้งอยู่ ณ Dundas Square อันเป็นศูนย์กลางธุรกิจของนครโทรอนโทนั้น ทำให้สามารถดึงดูดผู้ประกอบการที่มีความสามารถ (talents) และช่วยในการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อความสำเร็จในการทำธุรกิจได้²⁶

ผู้เขียนได้มีโอกาสสอบถามความเห็นของผู้บริหาร DMZ ในเรื่องที่ว่า

“การบ่มเพาะผู้ประกอบการรายใหม่ๆ ภาคธุรกิจอาจมองได้ว่า เป็นการสร้างคู่แข่งทางธุรกิจรายใหม่ๆ ขึ้นหรือไม่” ได้รับคำตอบว่า เป็นเรื่องของจิตสำนึกที่มีต่อสังคมหรืออาจมองหลายๆ ได้ว่าเป็น Corporate Social Responsibility–CSR ของภาคธุรกิจนั้นๆ ที่เห็นว่าการให้ความสำคัญและสร้างผู้ประกอบการรายใหม่ในท้องถิ่นของตน เป็นการช่วยสังคมให้มีผู้ประกอบการรายใหม่ที่สามารถเลี้ยงตนเองได้ในเวลาอันรวดเร็วไม่เป็นภาระต่อสังคมไม่ว่าในทางใดทางหนึ่ง ซึ่งนอกจากจะเป็นผลดีต่อตัวผู้ประกอบการเองแล้ว ยังเป็นการสร้างงานสร้างรายได้ซึ่งจะเป็นผลดีต่อเศรษฐกิจและชุมชนของพวกเขาโดยรวม ที่สำคัญหากพิจารณาในรายละเอียดแล้วทุกประเภทธุรกิจ จะมีความแตกต่างกันในรายละเอียด ทั้งนี้ ได้ยกตัวอย่าง applications บนมือถือ ซึ่งมีหลากหลาย ถึงแม้จะเป็น application ประเภทเดียวกันก็ยังมีรายละเอียดปลีกย่อยที่มีความแตกต่างกัน ดังนั้น แม้บางครั้งอาจมองว่าเป็นธุรกิจประเภทเดียวกันแต่ก็ไม่ซ้ำซ้อนกันและในบางครั้งยังเป็นการต่อยอดธุรกิจที่มีอยู่ด้วย ภาคธุรกิจจึงได้ประโยชน์จากการส่งเสริมนี้เช่นกัน

²⁶ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา, การเยือนส่วนราชการและสถาบันการศึกษาภายใต้การดำเนินโครงการ วทท., โทรเลข ที่ OTT 69/2559 (26 กุมภาพันธ์ 2559): 4 (เอกสารภายใน).

3.3.3.2 โครงการ Carleton's Technology Innovation Management (TIM) และโครงการ Lead To Win (LTW) ของมหาวิทยาลัย Carleton

มหาวิทยาลัย Carleton กรุงออตตาวา มีโครงการส่งเสริมผู้ประกอบการ อยู่ 2 โครงการ ได้แก่ โครงการ TIM และโครงการ LTW โดยโครงการ TIM เป็นโครงการในระดับปริญญาโท (หลักสูตร Master of Applied Science หรือ Master of Engineer) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการในการผลักดันให้บริษัทประสบความสำเร็จตั้งแต่ระยะแรกของการก่อตั้ง และเนื่องจากโครงการฯ เน้นการส่งเสริมผู้ประกอบการด้านเทคโนโลยี โดยเฉพาะด้าน ICT จึงเน้นรับนักศึกษาที่มีพื้นความรู้ด้านวิศวกรรมเป็นหลัก

สำหรับโครงการ Lead To Win ซึ่งเป็น Incubator ที่ได้รับการจัดอันดับให้เป็นอันดับ 7 ของทวีปอเมริกาเหนือ โดย UBI Global มีเป้าหมายทำให้กรุงออตตาวาเป็นเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการก่อตั้งธุรกิจอันจะนำไปสู่การสร้างงาน โดยเฉพาะงานที่มีผลตอบแทนสูง โดยเป็นโครงการที่เน้นสร้างระบบนิเวศน์ที่เอื้อต่อความสำเร็จของผู้ประกอบการ โดยบุคคลและองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนมาร่วมให้การสนับสนุนในโครงการ อันประกอบไปด้วย (1) “school” มี TIM และ Sprott's Bachelor of Commerce and Minor in Entrepreneurship ทำหน้าที่ให้ความรู้แก่ผู้ประกอบการ (2) “gatekeepers” เป็นบุคคลภายนอกที่จะมาทำหน้าที่พิจารณาโอกาสทางธุรกิจของผู้ประกอบการ (3) “power plant” ทำหน้าที่ accelerator (4) “food plants” ให้ทุนการศึกษาแก่นักศึกษาที่มีศักยภาพในการเป็นผู้ประกอบการ (Nicol Entrepreneurial Institute และทุนภาครัฐต่างๆ) (5) “business mall” ได้แก่ กลุ่มนายความ ผู้มีความเชี่ยวชาญด้านทรัพย์สินทางปัญญานักบัญชี นักการตลาด และผู้มีความเชี่ยวชาญด้านเทคโนโลยี เป็นต้น (6) “service desks” กลุ่มนักศึกษาที่มาช่วยในโครงการเพื่อให้คำแนะนำเบื้องต้นแก่ผู้ประกอบการ (7) “finance sector” นักลงทุนและกลุ่มธนาคาร (8) “partner embassies” ได้แก่ มหาวิทยาลัยออตตาวาและวิทยาลัย Algonquin (9) “R&D Lab” นักศึกษาที่ทำวิจัยอยู่ที่ TIM หรือโครงการอื่นๆ ในมหาวิทยาลัย และ (10) “Municipal Government” ซึ่งมีการหารือทุกอาทิตย์ เหล่านี้คือ องค์ประกอบสำคัญที่สร้างชื่อให้กับศูนย์บ่มเพาะฯ ของมหาวิทยาลัย Carleton²⁷

3.3.3.3 Velocity

Velocity เป็นศูนย์บ่มเพาะฯ ของมหาวิทยาลัย Waterloo รัฐออนตาริโอ ก่อตั้งเมื่อ ค.ศ. 2008 ทั้งนี้ เพื่อรองรับความต้องการของมหาวิทยาลัย เมือง Waterloo และเมือง Kitchener (เมืองข้างเคียง) ในการส่งเสริมนวัตกรรมและความเป็นผู้ประกอบการ โดยให้บริการแก่ผู้ประกอบการที่ก่อตั้งธุรกิจขึ้นในชุมชนที่กล่าวมาโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย โดยเน้นให้ความสำคัญกับธุรกิจขนาดเล็กขนาดไม่เกิน 10 คน ที่มุ่งสร้าง “ผลิตภัณฑ์” ที่เป็นนวัตกรรมใหม่ ซึ่งศูนย์บ่มเพาะฯ จะอำนวยความสะดวกด้านสถานที่ อุปกรณ์การผลิตพื้นฐาน คำแนะนำด้านการตลาดและแหล่งทุน

²⁷ Dan Rubinstein, LEAD TO WIN IS A WINNER—Carleton Ecosystem Among Top 10 In North America, Lead To Win [Online], November 4, 2015, Available from: <http://www.leadtowin.ca/news/lead-win-winner-carleton-ecosystem-among-top-10-north-america>.

ตัวอย่างบริษัทที่ประสบความสำเร็จจาก Velocity มี อาทิ Pebble²⁸ บริษัทผู้ผลิตนาฬิกา smartwatch ซึ่งสามารถทำยอดขายได้ถึง 1 ล้านเรือนในปี ค.ศ. 2015

ต่อข้อถามว่า “ทำอย่างไรถึงได้รับความสนใจและร่วมมือจากภาคเอกชน เป็นอย่างดี” โดยเฉพาะในเรื่องทุนและการถ่ายทอดประสบการณ์ นั้น นาย Mark Kirkup ผู้อำนวยการศูนย์บ่มเพาะ Velocity ได้กล่าวว่า นอกจากปัจจัยที่เมือง Waterloo และเมือง Kitchener เป็นเมืองอุตสาหกรรมการผลิตที่หันมาให้ความสำคัญกับการผลิตสินค้า hi-tech (เป็นที่ตั้งบริษัท Blackberry) ทำให้เห็นความสำคัญของการส่งเสริมนวัตกรรมและผู้ประกอบการรุ่นใหม่แล้ว ความคิดเกี่ยวกับการตอบแทนชุมชน (give back) และการลงทุนล่วงหน้า (pay it forward) ในหมู่นักธุรกิจ มีส่วนผลักดันให้ภาคธุรกิจของเมืองให้ความร่วมมือกับ Velocity เป็นอย่างดี ในด้านความร่วมมือระหว่างประเทศนั้น เนื่องจาก Velocity ชุมชนเมือง Waterloo และเมือง Kitchener รับภาระค่าจ่ายของ Velocity ทั้งหมด การให้บริการจึงสงวนไว้เฉพาะนักศึกษามหาวิทยาลัย Waterloo และผู้ประกอบการในชุมชนของตนเท่านั้น²⁹

3.3.4 ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการเอกชน

3.3.4.1 MaRS

MaRS เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ตั้งอยู่ ณ เมืองโทรอนโต ถือเป็น business incubator/accelerator และ innovation hub ภาคเอกชนที่มีขนาดใหญ่ที่สุดของรัฐออนแทรีโอ ได้รับการก่อตั้งเมื่อปี ค.ศ. 2000 มีวัตถุประสงค์เพื่อ “ส่งเสริมการนำเอาผลงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์” โดยช่วยให้ผู้ประกอบการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ประกอบการ SMEs และ startup สามารถนำผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากนวัตกรรมเข้าสู่ท้องตลาดได้รวดเร็วขึ้น MaRS ถือเป็นส่วนสำคัญของเครือข่าย ONE ทำหน้าที่สร้างระบบสนับสนุนในด้านทรัพยากรและเงินลงทุนเบื้องต้น (Business Accelerator Program) ให้กับเครือข่าย (ดูแผนภูมิในข้อ 3.3.2 1) ประกอบ)

MaRS มีพื้นที่ปฏิบัติการทั้งสิ้น 1.5 ล้านตารางฟุต มีงบประมาณและรายได้จากเงินสนับสนุนของรัฐบาลออนแทรีโอ บางส่วนจากค่าเช่าพื้นที่ปฏิบัติการ และจากภาคเอกชน ปัจจุบันมีบริษัทที่เข้ามาเช่าพื้นที่รับบริการ 120 บริษัท เป็นบริษัท start-ups 70 บริษัท ระหว่างปี ค.ศ. 2012–2014 สามารถระดมทุนจากกลุ่มนักลงทุน (venture capital) ได้เป็นมูลค่า 1.3 พันล้านดอลลาร์แคนาดา และบริษัทที่มารับความช่วยเหลือสามารถทำรายได้ (ส่วนใหญ่จากการส่งออก) คิดเป็นมูลค่า 640 ล้านดอลลาร์แคนาดา

ความสำเร็จของ MaRS ส่วนหนึ่งอยู่ที่ความได้เปรียบในเรื่องสถานที่ตั้ง เนื่องจากตั้งอยู่ใจกลางนครโทรอนโตซึ่งเป็นศูนย์กลางธุรกิจ และใกล้กับสถาบันการวิจัยต่างๆ อาทิ มหาวิทยาลัยโทรอนโตและโรงพยาบาลในเครือ และสถาบันวิจัยของรัฐบาล ทำให้ MaRS สามารถใช้ประโยชน์จากทั้งสองแหล่งได้อย่างเต็มที่ เห็นได้จาก partners ของ MaRS ที่เป็นสถาบันวิจัยภาครัฐ เช่น National Research Council of Canada (NRC), Ontario Genomic Institute (OGI),

²⁸ Pebble, <https://www.pebble.com/> [Online]

²⁹ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา, การหารือกับผู้บริหารระดับสูงของ ม. Waterloo, โทรเลข ที่ OTT 163/2559 (22 เมษายน 2559): 2 (เอกสารภายใน).

Cancer Institute, Grand Challenges Canada รวมทั้งบริษัทเอกชนชั้นนำ โดย MaRS เน้นที่จะร่วมงานกับบริษัทใน 4 กลุ่ม ได้แก่ (1) กลุ่มสุขภาพและวิทยาศาสตร์เพื่อชีวิต (life science) (2) กลุ่ม clean technology (3) กลุ่ม เทคโนโลยีที่ช่วยในการเรียนรู้ (edutech) และ (4) กลุ่ม ICT

3.3.4.2 BioAlliance

BioAlliance เป็น Commercialization Organization ประเภทองค์กรไม่แสวงหากำไร ตั้งอยู่ ณ นครชาร์ลอตต์ทาวน์ (Charlottetown) รัฐปรินซ์เอ็ดเวิร์ดไอแลนด์ (Prince Edward Island-PEI) ก่อตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 2005 เพื่อ “กระตุ้นการขยายตัวของกิจกรรมที่เกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ชีวภาพ (bioscience)” ของรัฐ โดยมีบทบาทในการสร้างความเชื่อมโยงสัมพันธ์ระหว่างบริษัทเอกชน หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องกับ bioscience สถาบันการศึกษา และกลุ่มนักลงทุน สาเหตุที่ภาคส่วน bioscience มีความสำคัญมากต่อ PEI ก็เนื่องมาจากการที่ PEI มีชื่อเสียงระดับโลกในเรื่องของความหลากหลายทางระบบนิเวศน์ และเป็นที่มาของผลิตภัณฑ์ bioscience ที่มีคุณภาพ นอกจากนี้ bioscience ยังมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของรัฐ เนื่องจากเป็นภาคอุตสาหกรรมที่เติบโตเร็วที่สุดเมื่อเปรียบเทียบกับภาคอื่นๆ งานในภาคนี้ให้ค่าตอบแทนสูงกว่าค่าตอบแทนโดยเฉลี่ยของภาคอุตสาหกรรมอื่นถึงร้อยละ 40 ปัจจัยอื่นเช่นความพร้อมของงานวิจัยด้าน bioscience ในระดับแนวหน้า ทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ การเข้าถึงกระบวนการตัดสินใจของภาครัฐ ทำให้บริษัท bioscience ของ PEI มีข้อได้เปรียบบริษัทคู่แข่งอื่นๆ

งานหลักอย่างหนึ่งของ BioAlliance คือการให้ความช่วยเหลือบริษัท bioscience ที่เพิ่งก่อตั้ง (startups) ผ่านทางโครงการ Emergence ซึ่งเป็นโครงการบ่มเพาะทางธุรกิจ (incubator program) ของ BioAlliance โดยช่วยให้บริษัทสามารถนำสินค้าสู่ตลาดได้เร็วขึ้น นับจนถึงปี 2559 มีบริษัทมาขอรับความช่วยเหลือมากกว่า 44 บริษัท สามารถระดมเงินทุนเพื่อสนับสนุนการพัฒนาและวิจัย (R&D) ได้กว่า 100 ล้านดอลลาร์แคนาดา โดยบริษัทเหล่านี้สามารถทำรายได้ปีละประมาณ 220 ล้านดอลลาร์แคนาดา

ลักษณะของความร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชน (public-private partnership) เป็นแบบ hands-off approach โดยรัฐบาลให้ภาคเอกชนเป็นฝ่ายออกหน้าและดำเนินการ เนื่องจากรัฐบาลตระหนักว่า ไม่มีความสามารถเท่าเอกชนในเรื่องการตลาด ตัวอย่างของวิธีการนี้เห็นได้จากการเลือก Board of Directors ของ BioAlliance ถึงแม้จะมีผู้แทนจากรัฐบาลแต่สมาชิกส่วนใหญ่มาจากภาคเอกชน โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความสามารถและความเหมาะสมเป็นหลัก บทบาทของรัฐจึงอยู่ที่การให้ทุนสนับสนุนการวิจัย (ทั้งรัฐบาลกลาง และรัฐบาล PEI) สำหรับองค์ประกอบความสำเร็จอื่นๆ น่าจะมาจากความร่วมมือระหว่างภาคต่างๆ ความไว้วางใจ (trust) ที่มีให้ต่อกันซึ่งต้องใช้เวลาในการสั่งสม และการมีผู้นำที่ดี

3.3.4.3 Communitech

Communitech เป็น accelerator ที่ถูกจัดตั้งขึ้นโดยภาคอุตสาหกรรมในเมือง Waterloo มีที่ทำการตั้งอยู่ภายในอาคารเดียวกับ Velocity (ดูข้อ 4.3.3. 3) Velocity ได้รับการจัดตั้งขึ้นมาในปี ค.ศ. 1997 มีวัตถุประสงค์ของการจัดตั้งเพื่อรองรับและยกระดับอุตสาหกรรมเทคโนโลยีของเมือง Waterloo โดยเน้นให้บริการแก่บริษัทในชุมชน โดยเฉพาะ SMEs ในรูปของคำแนะนำด้านต่างๆ อาทิ การตลาด การสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ เทคโนโลยี และ

เงินทุน และโดยเฉพาะ Communitech ให้คำแนะนำแก่ผู้ประกอบการของตนในการสร้างเครือข่ายระหว่างประเทศ จึงมีความสนใจที่จะร่วมมือกับ counterpart ในประเทศต่างๆ³⁰

3.4 สรุปภาพรวมเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการของแคนาดา

จุดแข็งของแคนาดาในเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการ คงเป็นเรื่อง “บทบาทนำและความมุ่งมั่นของภาครัฐที่ให้ความสำคัญต่อการส่งเสริมผู้ประกอบการที่มีนวัตกรรมให้สามารถพัฒนานวัตกรรมเพื่อใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการค้า” รวมทั้งความต้องการของรัฐบาลในการสร้างแคนาดาให้เป็น innovation hub ของโลก เห็นได้จากการมีนโยบายในการส่งเสริมฯ อย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1947 หรือนโยบายในปัจจุบัน เช่น โครงการ Canada Startup Visa ที่เปิดให้นักธุรกิจจากประเทศต่างๆ ที่มีประสบการณ์ในธุรกิจ startup และมีนวัตกรรมใหม่สามารถมาขอวีซ่า permanent resident ในประเทศแคนาดาได้ในทันที

จุดร่วมในเรื่องการบ่มเพาะฯ ของแคนาดา คือ ความร่วมมืออย่างจริงจังของทุกฝ่ายในการช่วย “การส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการตามแนวคิดทฤษฎี The Triple Helix Concept” ตัวอย่างเช่น โครงการ ONE ที่เป็นการสร้างเครือข่ายภายใต้การนำของ Ministry of Research and Innovation และ Ministry of Economic Development, Employment and Infrastructure รัฐออนแทรีโอ ที่มีภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม ภาคการเงินการธนาคาร NGOs และมหาวิทยาลัยเข้าร่วม โดยมี OCE เป็นผู้ประสานงานสร้าง ecosystem ที่เอื้อต่อการก่อตั้งและดำเนินธุรกิจเพื่อให้ประสบความสำเร็จในระยะยาว นอกจากนี้ ในทางปฏิบัติก็ยังได้ดำเนินการตามแนวคิดทฤษฎีดังกล่าวอย่างเข้มข้น เช่น

1) การแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ระหว่างภาคเอกชนและภาควิชาการ โดยการส่งพี่เลี้ยง เข้าร่วมในโครงการบ่มเพาะฯ หรือกิจกรรมของศูนย์บ่มเพาะฯ รวมทั้งการส่งเสริมและต่อยอดธุรกิจจากนวัตกรรมที่ได้รับจากการบ่มเพาะนั้นๆ

2) การสนับสนุนงบประมาณโดยทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง การสนับสนุนการจัดตั้งศูนย์วิจัย โดยภาครัฐ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนกฎหมายและระเบียบข้อบังคับต่างๆ เพื่อให้เอื้อต่อการดำเนินงานของภาคเอกชนในการส่งเสริมนวัตกรรม และ

3) ภาควิชาการที่ต้องปรับเปลี่ยนการเรียนการสอนแบบเดิมไปสู่การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การเน้นสร้างความเป็นผู้ประกอบการให้นักศึกษา เช่น ในมหาวิทยาลัย Ryerson และมหาวิทยาลัย Carleton โดยอาศัยโครงการบ่มเพาะผู้ประกอบการ และศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ ที่ได้รับความร่วมมือจากทุกภาคส่วน เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติ

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว ยังมีแนวปฏิบัติที่น่าจะเป็นจุดเด่นที่วิเคราะห์ได้จากตัวอย่างศูนย์บ่มเพาะฯ ในบทที่ 3 นี้ ที่ไทยอาจนำมาเป็นบทเรียนประยุกต์ใช้เพื่อการขับเคลื่อนนโยบาย Thailand 4.0 ได้ตั้งรายละเอียดต่อไปนี้

³⁰ สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา, การหารือกับผู้บริหารระดับสูงของ ม. Waterloo, โทรเลข ที่ OTT 163/2559, (22 เมษายน 2559): 3 (เอกสารภายใน).

องค์กร	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง	กลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนานวัตกรรม	จุดเด่น	หมายเหตุ
NRC-IRAP	ให้ทุนในการดำเนินธุรกิจ การคิดค้นและการพัฒนานวัตกรรม	ผู้ประกอบการทั่วไป โดยเฉพาะ SMEs	เป็นองค์กรของรัฐบาลกลาง มีสำนักงานอยู่ทั่วไปในทุกรัฐ ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึง	มีการกำหนดสาขาวิชาที่รัฐต้องการส่งเสริม
NSERC	ให้ทุนด้านวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมแก่มหาวิทยาลัย	ผู้ประกอบการทั่วไป โดยเฉพาะ SMEs	การเชื่อมภาคธุรกิจให้สามารถเข้าถึงงานวิจัยในมหาวิทยาลัยได้โดยตรง	
ONE	สร้างเครือข่ายการบ่มเพาะผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ เป็นการสร้าง platform ให้กับผู้ประกอบการในรัฐออนแทรีโอ	ผู้ประกอบการ start-up และ SMEs	ecosystem ที่เอื้อต่อการเริ่มและประกอบธุรกิจในระยะยาว	ก่อตั้งและส่งเสริมโดยรัฐบาลรัฐออนแทรีโอ
OCE	เป็นผู้ประสานงานระหว่างภาครัฐ เอกชน และมหาวิทยาลัย ภายใต้เครือข่าย ONE	ผู้ประกอบการ start-up และ SMEs	การเน้นการสร้างผู้ประกอบการเยาวชน	
DMZ	ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ ประเภท incubator	ผู้ประกอบการ start-up	ecosystem ที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ และสถานที่ตั้งของ DMZ ที่ตั้งอยู่ใจกลางศูนย์กลางธุรกิจแคนาดา	
LTW	ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ ประเภท incubator	ผู้ประกอบการ start-up	ecosystem ที่เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจ และสถานที่ตั้งของ LTW ที่ตั้งอยู่ในเมืองหลวง	
Velocity	ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ ประเภท incubator	ผู้ประกอบการ start-up เฉพาะภายในชุมชนของตน	เน้นการส่งเสริม นวัตกรรมสินค้า hi-tech เฉพาะ start-up และผู้ประกอบการในชุมชนของตน	
MaRS	ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ ประเภท hub	ผู้ประกอบการ SMEs และ start-up	ecosystem ที่เอื้อต่อการประกอบธุรกิจ และสถานที่ตั้งของ MaRS ที่ตั้งอยู่ใจกลางศูนย์กลางธุรกิจแคนาดา	

องค์กร	วัตถุประสงค์ของการจัดตั้ง	กลุ่มเป้าหมายเพื่อพัฒนานวัตกรรม	จุดเด่น	หมายเหตุ
BioAlliance	ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการประเภท Commercialization Organization	ผู้ประกอบการ start-up ประเภทสินค้า bioscience	การเน้นการส่งเสริมเฉพาะสินค้า bioscience	เนื่องจากรัฐ PEI เป็น รัฐชายฝั่งและเป็นรัฐที่สามารถผลิตมันฝรั่งได้ เป็นอันดับหนึ่งของประเทศ รัฐบาล PEI จึงให้ความสำคัญกับสินค้า bioscience ที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่าค่าตอบแทนโดยเฉลี่ยของภาคอุตสาหกรรมอื่น
Communittech	ศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการประเภท Accelerator	ผู้ประกอบการ SMEs	เน้นส่งเสริมนวัตกรรมสินค้า hi-tech เฉพาะ SMEs ในชุมชน	

บทที่ 4

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

จะเห็นได้ว่า หัวใจของการเป็น innovative economy ของแคนาดา คือ การสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษาและการวิจัย (Triple Helix Concept) เพื่อก่อให้เกิดการระดมสมองและระดมทุนเพื่อสนับสนุนบริษัทที่มีนวัตกรรมใหม่ให้เกิดขึ้นได้และเติบโตอย่างรวดเร็ว โดยไม่มีความจำเป็นต้องผ่านการลองผิดลองถูกเองเหมือนในอดีต ซึ่งเป็นการสูญเสียทรัพยากรและเวลาไปโดยใช่เหตุ พร้อมการนำเอานวัตกรรมใหม่เหล่านั้นไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ ซึ่งกว่าจะพัฒนากลไกการบ่มเพาะฯ ให้ได้มาตรฐานและเป็นที่ยอมรับไม่ใช่เรื่องง่าย หรือจะทำให้สำเร็จได้ในระยะเวลาอันสั้น แต่เกิดจากประสบการณ์การทำงานร่วมกันมาเป็นเวลานาน จนภาคเอกชนซึ่งมีส่วนร่วมในการวางแผนออกแบบโครงการการบ่มเพาะฯ เกิดความเชื่อมั่นในวิธีการและโครงการฯ ของรัฐบาล และประโยชน์จากงานวิจัยหรือการพัฒนาวัตกรรมที่ได้

ลักษณะเด่นอย่างหนึ่งของความสัมพันธ์สามฝ่ายนี้จากตัวอย่างที่กล่าวมาในบทที่ 3 ก็คือ ความต้องการที่จะทำประโยชน์ให้กับชุมชนของตน (spirit of giving back) เช่น การสมัครเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงของผู้นำกลุ่มธุรกิจชุมชน การที่ภาคเอกชนในบางเมืองเป็นตัวตั้งตัวตีในการผลักดันให้มีโครงการ entrepreneurship และ commercialization ด้วยตนเอง ถึงแม้อาจจะมองได้ว่าภาคเอกชนเล็งเห็นถึงผลประโยชน์ที่จะได้จากการเข้าร่วมในโครงการ เช่น การได้รับรู้เทคโนโลยีและนวัตกรรมใหม่ การมีโอกาสได้ร่วมลงทุนกับผู้ประกอบการเจ้าของความคิดและนวัตกรรม แต่เมื่อคำนวณถึงผลได้ผลเสียแล้ว ไม่น่าจะเป็นการคำนวณในระยะสั้นหรือเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวเท่านั้น แต่น่าจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ต่อชุมชนของตน การได้เห็นประโยชน์จากการเติบโตทางเศรษฐกิจของชุมชนและรัฐในระยะยาว ปรากฏการณ์นี้ชี้ให้เห็นความสำคัญของการสร้างเครือข่ายนวัตกรรมในระดับท้องถิ่นและภูมิภาค ซึ่งนอกจากจะได้เน้นให้ความสำคัญกับความถนัดประจำชุมชน เช่น อุตสาหกรรมขั้นสูงในเมือง Waterloo หรือเมือง Kitchener หรือ bioscience ในนคร Charlottetown แล้ว ยังจะได้สร้างความรู้สึกร่วมกันของความเป็นชุมชนยิ่งขึ้นไปด้วย

สำหรับภาพรวมเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการของไทยนั้น อาจกล่าวได้ว่ายังอยู่ในขั้นเริ่มต้น โดยภาครัฐได้เริ่มให้ความสนใจเรื่องนี้อย่างจริงจังเป็นครั้งแรกในรัฐบาลชุดปัจจุบัน ซึ่งกำหนดให้ “การบ่มเพาะผู้ประกอบการและพัฒนาเครือข่ายวิสาหกิจที่ขับเคลื่อนด้วยนวัตกรรม” เป็นหนึ่งในนโยบายหลักของการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศหรือ Thailand 4.0 ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 1 สำหรับในส่วนของมหาวิทยาลัยนั้น มหาวิทยาลัยต่างๆ ของไทยได้ให้ความสนใจและจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะฯ ในมหาวิทยาลัย หรือ University Business Incubators (UBIs) บนฐานความร่วมมือ สามฝ่ายขึ้นในช่วงปี 2547–2548 ตามมาด้วย “โครงการพัฒนามหาวิทยาลัยวิจัยแห่งชาติ” เมื่อปี 2552 โดยสำนักงานคณะกรรมการอุดมศึกษา ที่มีวัตถุประสงค์ในการยกระดับ

คุณภาพทางการศึกษาและการวิจัยของมหาวิทยาลัยไทย รวมทั้งส่งเสริมความเป็นผู้ประกอบการและการนำเอาผลการวิจัยไปใช้ให้เกิดประโยชน์ทางการค้า ปัจจุบันนี้ไทยมี UBIs อย่างน้อย 35 แห่งในทุกภูมิภาคของประเทศ³¹ ดังนั้น เรื่องการบ่มเพาะฯ และศูนย์บ่มเพาะฯ จึงไม่ใช่เรื่องใหม่สำหรับมหาวิทยาลัยในประเทศไทยซึ่งมีฐานความรู้และการปฏิบัติแล้วในระดับหนึ่ง อย่างไรก็ตาม ในส่วนของภาคเอกชนนั้น ผู้เขียนยังไม่พบ การก่อตั้งศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการในรูปแบบของศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการเอกชน เช่น MaRS ของแคนาดา รูปแบบของการบ่มเพาะฯ ยังเป็นในรูปแบบของโครงการฯ เพื่อคัดเลือกผู้ประกอบการเข้ารับการอบรม พร้อมสนับสนุนเงินทุนเพื่อการต่อยอดทางธุรกิจ เช่น โครงการ “AIS TheStartup” ของ AIS “Dtac Accelerate” ของ Dtac และ “True Incube” ของ True ซึ่งเป็นการดำเนินการในลักษณะ ad hoc และบริษัทผู้สนับสนุนโครงการมักจะเป็นผู้ได้รับประโยชน์จากเทคโนโลยี รวมทั้งภาพลักษณ์ในด้านการประชาสัมพันธ์³² ผู้เขียนจึงเห็นว่า กิจกรรมการบ่มเพาะผู้ประกอบการในประเทศไทยยังไม่เป็นที่เข้าใจและรับรู้กันในวงกว้างมากนัก ยังมองกิจกรรมดังกล่าวในลักษณะของการแข่งขันเพื่อเฟ้นหาผู้ชนะ ซึ่งไม่น่าจะตรงกับเจตนารมณ์ของการสร้างความร่วมมือระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน และภาควิชาการ และการสร้างเครือข่ายระหว่างผู้ประกอบการเท่าใดนัก ดังนั้น จึงเห็นว่า รัฐบาลไทยจำเป็นต้องสร้างความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับความร่วมมือสามฝ่าย รวมทั้งเป็นผู้นำในการขับเคลื่อนและดำเนินการ ดังเช่นที่แคนาดาเคยใช้และประสบความสำเร็จมาแล้ว ซึ่งต่อไปนี้จะเสนอแนะทั้งในแง่นโยบายและในแง่การดำเนินการที่ผู้เขียนมีต่อเรื่องนี้

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

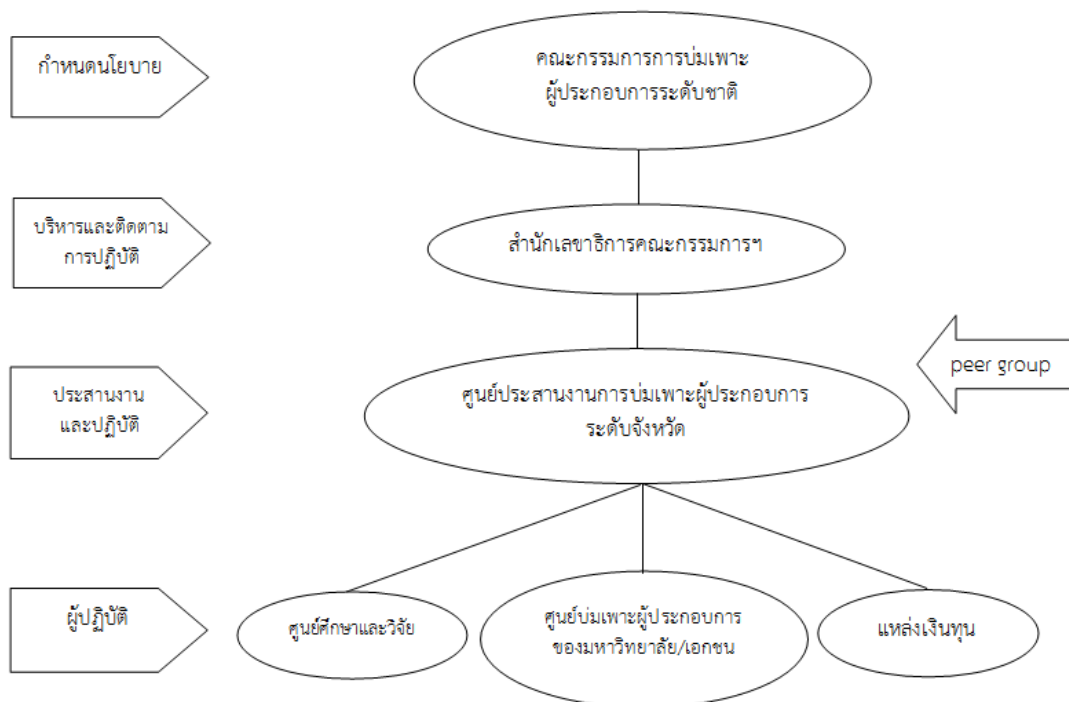
4.2.1.1 การสร้างกลไกเพื่อการบ่มเพาะผู้ประกอบการอย่างเป็นระบบ

รัฐบาลอาจพิจารณานำรูปแบบโครงสร้างการบ่มเพาะฯ ของ ONE ในรัฐออนตาริโอมาปรับใช้เพื่อสร้างเครือข่ายการบ่มเพาะฯ ในบริบทแบบไทย โดยในกรณีของไทย เนื่องจากไม่มีส่วนราชการใดทำหน้าที่เจ้าภาพเพื่อดูแลเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการเป็นการเฉพาะ จึงอาจเหมาะสมที่จะจัดตั้งหน่วยงานในรูปคณะกรรมการการบ่มเพาะผู้ประกอบการระดับชาติขึ้น ประกอบไปด้วย ผู้แทนจากกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย หอการค้าแห่งประเทศไทย มหาวิทยาลัยต่างๆ และหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.) ทั้งนี้ เพื่อบูรณาการงานการส่งเสริมและพัฒนา SMEs และ startup ที่มีนวัตกรรมอย่างเป็นระบบ โดยมีสำนักเลขาธิการคณะกรรมการฯ ทำหน้าที่ดูแลในแง่การบริหารและการปฏิบัติตามนโยบาย นอกจากนี้ รัฐบาลยังควรสร้างองค์กรผู้ประสานงาน (ในลักษณะเช่นเดียวกับ OCE ในข้อ 3.3.2 1)) ในฐานะผู้ปฏิบัติในทุกจังหวัด โดยอาจให้องค์กรปกครองส่วน

³¹ Jarunee Wonglimpiyarat, “Technology Transfer and Entrepreneurial Development through University Business Incubation Process in Thailand”, World Technopolis Review 3, 2 (2014): 78–88.

³² LERTAD.COM, Startup Incubator คืออะไร, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: <http://lertad.com/startup-markup/startup-incubators/> [11 สิงหาคม 2560].

ท้องถิ่นหรือจังหวัดเองทำหน้าที่ผู้ประสานงานดังกล่าว โดยผู้ประสานงานจะอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสำนักเลขาธิการคณะกรรมการฯ มีหน้าที่ 2 อย่าง คือ 1) เป็นศูนย์บ่มเพาะฯ จังหวัด (เป็นศูนย์บ่มเพาะฯ โดยตัวเอง) และ 2) ทำหน้าที่รวบรวมและประสานงานระหว่างศูนย์บ่มเพาะฯ ของมหาวิทยาลัยและเอกชน ศูนย์ศึกษาและวิจัย และแหล่งเงินทุนต่างๆ ในจังหวัดนั้น ทั้งนี้ ในฐานะศูนย์บ่มเพาะฯ จังหวัด ต้องมีการประสานกับศูนย์บ่มเพาะฯ จังหวัดอื่นๆ (เป็นการสร้างเครือข่าย สร้าง peer group ในระดับจังหวัดด้วยกัน) เพื่อการเข้าถึงแหล่งเงินทุนจากศูนย์บ่มเพาะฯ ในจังหวัดอื่น เพื่อการแลกเปลี่ยนบุคลากรและองค์ความรู้ระหว่างศูนย์บ่มเพาะฯ จังหวัดด้วยกัน และเพื่อการส่งต่อผู้ประกอบการที่มี potential ไปยังศูนย์บ่มเพาะฯ ที่มี know-how หรือมีเงินทุนมากกว่า เป็นการเพิ่มโอกาสการเติบโตให้กับผู้ประกอบการที่มีศักยภาพอย่างแท้จริง ซึ่งทั้งหมดนี้ น่าจะทำให้การดำเนินการส่งเสริมและพัฒนาผู้ประกอบการในแต่ละจังหวัดเป็นไปในทิศทางเดียวกัน ไม่ซ้ำซ้อน และตอบสนองความต้องการของผู้ประกอบการในจังหวัดได้ดีในระดับหนึ่ง

4.2.1.2 การส่งเสริมให้มีการประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการ

รัฐบาลควรพิจารณาให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในข้อ 4.2.1 หรือคณะกรรมการฯ ที่ถูกจัดตั้งขึ้น ทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมให้ภาคส่วนต่างๆ ในสังคม โดยเฉพาะประชาชนทั่วไป เห็นประโยชน์และความสำคัญของการมีศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการที่มีต่อเศรษฐกิจและสังคมของท้องถิ่นและประเทศโดยรวม โดยอาจพิจารณาใช้สื่อต่างๆ โดยเฉพาะสื่อออนไลน์ โดยนอกจากเนื้อหาในการสร้างความเข้าใจเรื่องศูนย์บ่มเพาะฯ แล้ว ยังควรเน้นการสร้างจิตสำนึกร่วมกันให้เห็นว่า การสร้างผู้ประกอบการเป็นหน้าที่และความร่วมมือของทุกฝ่ายไม่ใช่เพียงฝ่ายหนึ่งฝ่ายใด

ซึ่งจะช่วยสร้างงานสร้างเศรษฐกิจลดปัญหาความเหลื่อมล้ำในสังคมและชุมชนของตน ซึ่งที่สุดจะเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้กับประเทศในภาพรวม

4.2.1.3 การส่งเสริมให้มีการเปิดศูนย์ผู้บ่มเพาะผู้ประกอบการเอกชน

รัฐบาลควรส่งเสริมอย่างจริงจังให้ภาคเอกชนให้ความสนใจในการจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ โดยอาจพิจารณาให้สิทธิทางภาษีแก่ภาคเอกชนที่ร่วมในการจัดตั้งรวมทั้งให้สิทธิต่างๆ แก่ SMEs หรือ startup ที่ได้รับการคัดเลือกเข้าร่วมในศูนย์บ่มเพาะฯ ของภาคเอกชน เช่น สิทธิในการได้รับเงินทุนจากรัฐบาล และสิทธิทางภาษีเมื่อจบจากการบ่มเพาะฯ ไปแล้ว เป็นต้น

4.2.1.4 การแก้ไขกฎหมายระเบียบข้อบังคับให้เอื้อต่อการขับเคลื่อนนวัตกรรม

เนื่องจากวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรม จะขับเคลื่อนไวกว่าความรู้ความเข้าใจของคนในสังคมทั่วไป รัฐบาลโดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในข้อ 4.2.1 จึงจำเป็นต้องปรับตัวในเรื่องของกฎหมายระเบียบข้อบังคับให้เท่าทัน วทน. ไม่เป็นอุปสรรคในการขับเคลื่อน SMEs และ startup ซึ่งเป็นกลจักรสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ ดังเช่น กรณี UBER ซึ่งผู้บริหาร MaRS ได้ยกเป็นตัวอย่างของความไม่เท่าทันของกฎหมายระเบียบข้อบังคับ

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

4.2.2.1 เนื่องจากแคนาดา มีประสบการณ์ในการส่งเสริมความสัมพันธ์สามฝ่าย และประสบความสำเร็จในระดับที่น่าพอใจในการบริหารความสัมพันธ์นั้น จึงน่าจะเป็นการเหมาะสมหากหน่วยงานที่มีศูนย์บ่มเพาะฯ ของไทย เช่น สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ (สวทช.) สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ (สนช.) และสถาบันการศึกษาที่มีศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ จะใช้แคนาดาเป็นทางเลือกในการเป็นแหล่งข้อมูลและต้นแบบสำหรับไทยเพื่อการสร้างเครือข่ายระหว่างกัน

4.2.2.2 เนื่องจากความร่วมมือด้านการศึกษาวิจัยระหว่างไทยกับแคนาดานั้น มักเกิดจากความรู้จักกันเป็นส่วนตัวของนักวิชาการ เช่น การได้มีโอกาสพบปะในการประชุมระหว่างประเทศ หรือได้เคยมีโอกาสศึกษาเล่าเรียนในประเทศแคนาดา ทำให้ได้เรียนรู้และผลักดันให้ให้มีการศึกษาวิจัยร่วมในเรื่องที่เป็นที่สนใจของทั้งสองฝ่าย ดังนั้น รัฐบาลจึงควรส่งเสริมให้มีการติดต่อแลกเปลี่ยนการเยือนในระดับประชาชนต่อประชาชน (people to people contact) ในมิตินี้ โดยเฉพาะหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สวทช. สนช. หรือสถาบันการศึกษาที่มีศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ เพื่อเร่งการต่อยอดความสัมพันธ์ในระดับนักวิชาการให้เพิ่มสูงขึ้น เสริมเต็มนโยบายการทูตวิทยาศาสตร์ของกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งสถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา และทีมประเทศไทย³³ จัดให้เป็นนโยบายหลักและดำเนินการอยู่ในขณะนี้ เชื่อว่าการเพิ่มพูนการติดต่อระหว่างภาควิชาการซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติจะช่วยให้ได้ข้อมูลองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ แนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

³³ ทีมประเทศไทยที่เกี่ยวข้องได้แก่ สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครแวนคูเวอร์ สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครโทรอนโต สำนักงานที่ปรึกษาด้านเศรษฐกิจและการคลัง ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สำนักงานที่ปรึกษาด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สำนักงานที่ปรึกษาการเกษตร ณ กรุงวอชิงตัน ดี.ซี. สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง ณ นครนิวยอร์ก

และความร่วมมือที่ตรงกับความต้องการของภาคส่วนเหล่านั้น ซึ่งสถานเอกอัครราชทูตฯ และทีมประเทศไทย พร้อมจะเป็นด่านหน้าในการเชื่อมความสัมพันธ์นี้

4.2.2.3 NRC ในฐานะสถาบันวิจัยและให้ทุนหลักของรัฐบาลแคนาดาด้าน วทน. มีบทบาทสำคัญตั้งแต่ในอดีตในการเชื่อมโยงภาคธุรกิจและมหาวิทยาลัยมาอยู่ในเครือข่ายการวิจัยและการพัฒนา เทคโนโลยีและนวัตกรรม ถือได้ว่าเป็นศูนย์กลาง innovation hub ของแคนาดา ในอดีตประเทศไทยเคยได้ประโยชน์อย่างมากจากความร่วมมือกับ NRC (ดูบทที่ 3 ข้อ 3.2.3) อย่างไรก็ตาม ปัจจุบัน NRC ไม่ได้เน้นการให้ทุนวิจัยและอบรมแก่ประเทศกำลังพัฒนาอย่างเช่นที่ผ่านมาแล้ว ความร่วมมือในปัจจุบันจะอยู่ในรูปของความร่วมมือวิจัยและพัฒนาโครงการภาคอุตสาหกรรมที่มีประโยชน์ในเชิงพาณิชย์ต่อแคนาดาและประเทศคู่สัญญา เช่น ความร่วมมือภายใต้โครงการ Canadian International Innovation Program (CIIP)³⁴ ที่มีร่วมกับบราซิล จีน เกาหลีใต้ อิสราเอล และอินเดีย โดย CIIP ร่วมกับ NRC-IRAP และกระทรวงการต่างประเทศแคนาดา จะให้ทุนร่วมกับประเทศคู่สัญญาเพื่อสนับสนุนโครงการร่วมที่เป็นกับประโยชน์กับทั้งสองฝ่ายในด้าน วทน. ความร่วมมือในลักษณะนี้น่าจะช่วยผลักดันให้ไทยมีการส่งเสริมการนำเอาผลงานวิจัยด้าน วทน. มาใช้ประโยชน์ในทางพาณิชย์เพิ่มขึ้น ซึ่งตรงกับนโยบาย Thailand 4.0 ของรัฐบาล ซึ่งหากรัฐบาลไทยสนใจก็ไม่น่าจะเป็นการยากที่จะฟื้นความสัมพันธ์กับ NRC และโดยเฉพาะกับกระทรวงการต่างประเทศแคนาดา นับแต่เปลี่ยนรัฐบาลจากพรรค Conservative มาเป็นพรรค Liberal ภายใต้การนำของนาย Justin Trudeau ได้มีนโยบายและทำที่ที่ผ่อนปรนและมีความต้องการเพิ่มความสัมพันธ์กับไทยมากขึ้น ซึ่งคงเป็นเรื่องที่จำเป็นที่ไทยจะต้องนำเสนอให้ฝ่ายแคนาดารับรู้ถึงจุดแข็งในภาคอุตสาหกรรมและนวัตกรรมของไทยและโอกาสที่จะสร้างประโยชน์ร่วมกันในฐานะคู่สัญญานอกจากความเป็นศูนย์กลางอาเซียนของไทย (แคนาดาให้ความสำคัญต่ออาเซียน) เพื่อดึงดูดให้แคนาดาสนใจไทยในเรื่องนี้

4.2.2.4 หน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะกระทรวงวิทยาศาสตร์ฯ ควรส่งเสริมความร่วมมือระหว่างหน่วยงานการบ่มเพาะฯ ของไทยกับแคนาดา ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ในเรื่องการบ่มเพาะผู้ประกอบการและการแลกเปลี่ยนบุคลากรระหว่างศูนย์บ่มเพาะฯ รวมทั้งเป็นการสร้างโอกาสในการเข้าถึงข้อมูล แหล่งเงินทุน และการเข้าถึงตลาดต่างประเทศของผู้ประกอบการไทยผ่านศูนย์บ่มเพาะฯ ในแคนาดา นอกจากนี้ ยังจะเป็นโอกาสในการสร้างโครงการฯ ร่วมหรือนำเอาโครงการฯ จากแคนาดามายังไทย ซึ่งนอกจากจะเป็นการเพิ่มศักยภาพให้กับผู้ประกอบการไทยแล้ว ยังเป็นโอกาสสำหรับศูนย์บ่มเพาะฯ ไทยที่จะได้รับประสบการณ์และพัฒนาทักษะบุคลากรของไทยในการทำโครงการฯ ร่วมกับศูนย์บ่มเพาะฯ ของประเทศที่มีประสบการณ์มาแล้วอย่างดี ที่สำคัญจะเป็นการทำให้ศูนย์บ่มเพาะฯ ของไทยเข้าไปอยู่ใน loop ความร่วมมือของศูนย์บ่มเพาะฯ ระหว่างประเทศ เป็นการสร้าง profile ระหว่างประเทศให้กับไทยอีกด้วย

³⁴ The Canadian Trade Commissioner Service, Canadian International Innovation Program (CIIP), [Online], Available from: <http://tradecommissioner.gc.ca/funding-financement/ciip-pcii/index.aspx?lang=eng>.

4.2.2.5 ต่อไปนี้เป็นรายละเอียดปลีกย่อยที่ผู้เขียนได้ไปพบเห็นมา และเห็นว่าน่าจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารในภาครัฐ ภาคเอกชน หรือผู้บริหารในมหาวิทยาลัย

1) ความสามารถของผู้บริหารศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการ จากที่ผู้เขียนได้มีโอกาสเข้าร่วมพูดคุยกับผู้บริหารศูนย์บ่มเพาะฯ จะพบว่า ผู้บริหารเหล่านี้ส่วนหนึ่งจะเป็นอดีตนักธุรกิจหรือผู้บริหารในองค์กรเอกชนขนาดใหญ่ที่ประสบความสำเร็จในอาชีพของตน โดยได้รับการว่าจ้างมาเพื่อบริหารจัดการโครงการในศูนย์บ่มเพาะฯ เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ในการดำเนินธุรกิจ มีความเป็นเลิศซึ่งทักษะในการเป็นผู้ประสาน เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทุน พี่เลี้ยงทางธุรกิจ (mentors) ที่มีความรู้ความสามารถ เป็นต้น และต้องพร้อมเป็นผู้นำในการแก้ไขปัญหา ทราบความต้องการของ startup และ SMEs ทราบความสามารถและข้อจำกัดของภาครัฐในการตอบสนองข้อเรียกร้องของผู้ประกอบการ (bridge the gap) ดังนั้น ผู้บริหารศูนย์บ่มเพาะฯ จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เป็นตัวเล่นหลักของการบ่มเพาะฯ ผู้ประกอบการนี้ ซึ่งทุกฝ่ายจะต้องให้ความสำคัญ

2) ความร่วมมือของประชาชนในท้องถิ่น ความร่วมมือนี้ มีความจำเป็นอย่างมาก หากภาคส่วนต่างๆ ในชุมชนหรือท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญกับการบ่มเพาะผู้ประกอบการ หรือมองว่าการบ่มเพาะฯ เป็นการสร้างคู่แข่งทางธุรกิจ การบ่มเพาะฯ ย่อมไม่มีทางสำเร็จได้ ดังนั้น ชุมชนโดยเฉพาะผู้นำชุมชนจึงมีความสำคัญต่อความสำเร็จในเรื่องนี้

3) สถานที่ตั้งของศูนย์บ่มเพาะทางธุรกิจ ยังมีความสำคัญ เห็นได้จากการมีที่ตั้งในใจกลางศูนย์กลางทางธุรกิจ เช่น DMZ และ MaRS หรือการมีที่ตั้งในเมืองหลวง เช่น TIM และ LTW ดังนั้น การพิจารณาจัดตั้งศูนย์บ่มเพาะฯ จึงต้องนำองค์ประกอบเรื่องสถานที่ตั้งมาพิจารณาด้วย

4) ความสามารถหรือธุรกิจที่ถนัดของท้องถิ่น การสร้างศูนย์บ่มเพาะผู้ประกอบการของไทย อาจต้องพิจารณาจากความสามารถหรือธุรกิจที่ถนัดของท้องถิ่นและผลิตได้ โดยเน้นรูปแบบเป็น Commercialization Organization เพื่อให้การส่งเสริมสอดคล้องกับความต้องการของท้องถิ่น

5) การสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ รัฐบาลและหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ควรให้ความสำคัญกับการสร้างเครือข่ายผู้ประกอบการ เพื่อจุดประสงค์ในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างกัน และลดการแข่งขันซึ่งจะช่วยลดการสูญเสียทรัพยากรต่างๆ โดยไม่จำเป็น

บรรณานุกรม

หนังสือและเอกสารราชการ

- กระทรวงการต่างประเทศ. การเตรียมการประชุมคณะกรรมการบริหารราชการในต่างประเทศ ครั้งที่ 1/2560. โทรเลข ที่ 0206/ว 152/2560 (21 กุมภาพันธ์ 2560) (เอกสารภายใน)
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา. การเข้าพบผู้บริหาร National Research Council of Canada. โทรเลข ที่ OTT 167/2560 (21 เมษายน 2560) (เอกสารภายใน)
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา. การจัดตั้ง Future Lab / Policy Lab / Government Lab. โทรเลข ที่ OTT 197/2560 (8 พฤษภาคม 2560) (เอกสารภายใน)
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา. การเยือนส่วนราชการและสถาบันการศึกษาภายใต้การดำเนินโครงการ วทน. โทรเลข ที่ OTT 69/2559 (26 กุมภาพันธ์ 2559) (เอกสารภายใน)
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา. การหารือกับผู้บริหารระดับสูงของ ม. Waterloo. โทรเลข ที่ OTT 163/2559 (22 เมษายน 2559) (เอกสารภายใน)
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา. ความหมายของความร่วมมือเชิงยุทธศาสตร์. โทรเลข ที่ OTT 206/2557 (9 พฤษภาคม 2557) (เอกสารภายใน)
- สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงออตตาวา. เอกสาร non-paper ประเพณีฐานข้อมูล. 17 กุมภาพันธ์ 2560 (เอกสารภายใน)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.). นวัตกรรมนำสู่อนาคตประเทศไทย. เอกสารประกอบการประชุมประจำปี 2560 ของ สศช. เรื่อง “ขับเคลื่อนแผนฯ 12 สู่นาคตประเทศไทย” วันจันทร์ที่ 13 กรกฎาคม 2560 ณ ห้องแกรนด์ ไดมอนด์บอลรูม ศูนย์แสดงสินค้าและการประชุมอิมแพ็ค เมืองทองธานี จังหวัดนนทบุรี
- สำนักนายกรัฐมนตรี. ร่างกรอบยุทธศาสตร์ชาติระยะ 20 ปี (พ.ศ. 2560–2579). 17 กันยายน 2558
- สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ. กันยายน 2557

เอกสารภาษาอังกฤษ

- Centre for Digital Entrepreneurship and Economic Performance. Evaluating Business Acceleration and Incubation in Canada: Policy, Practice and Impact. (October 2015)
- Government of Canada. Canada: a nation of innovators. June 2016
- Jarunee Wonglimpiyarat. Technology Transfer and Entrepreneurial Development through University Business Incubation Process in Thailand. World Technopolis Review 3, 2 (2014).

สื่ออิเล็กทรอนิกส์

- กระทรวงการต่างประเทศ. ภาพรวมความสัมพันธ์ไทย-แคนาดา. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/aspa/th/relation/7076/77753> [26 กรกฎาคม 2560].
- สวทช (BIC). การบ่มเพาะธุรกิจคืออะไร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.nstda.or.th/bic/index.php/th/homepage> [24 มิถุนายน 2560].
- LERTAD.COM. Startup Incubator คืออะไร. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://lertad.com/startup-markup/startup-incubators/> [11 สิงหาคม 2560].
- M Thai. ก.วิทยาศาสตร์-ก.ต่างประเทศรวมพลังชู “การทูตวิทยาศาสตร์”. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://talk.mthai.com/topic/416389>. [24 มิถุนายน 2560].
- Dan Rubinstein. LEAD TO WIN IS A WINNER-Carleton Ecosystem Among Top 10 In North America. Lead To Win. [Online]. November 4, 2015. Available from: <http://www.leadtowin.ca/news/lead-win-winner-carleton-ecosystem-among-top-10-north-america>
- Pebble. <https://www.pebble.com/> [Online]
- Government of Canada. Canada wants entrepreneurs!. [Online]. Available from: <http://www.cic.gc.ca/english/resources/publications/entrepreneurs.asp> [26 July 2017].
- Government of Canada. Key Small Business Statistics-June 2016. [Online]. Available from: http://www.ic.gc.ca/eic/site/061.nsf/eng/h_03018.html#wb-tphp [26 July 2017].
- Investopedia. Grow Your Business with Business Incubators. [Online]. Available from: <http://www.investopedia.com/articles/pf/0113/grow-your-business-with-business-indicators.asp?ad=dirN&qo=investopediaSiteSearch&qsrc=0&o=40186> [25 June 2017].
- Stanford University, Triple Helix Research Group. The Triple Helix concept. [Online]. Available from: http://triplehelix.stanford.edu/3helix_concept [26 July 2017].
- The Canadian Trade Commissioner Service. Canadian International Innovation Program (CIIP). [Online]. Available from: <http://tradecommissioner.gc.ca/funding-financement/ciip-pcii/index.aspx?lang=eng> [11 August 2017].
- UBI Global. <http://ubi-global.com/> [Online].
- UBI Global. World Top 25 University Business Incubators 2015. [Online]. 16 November 2014. Available from: <http://ubi-global.com/rankings/2015-2/university-business-incubators/world/> [24 June 2017].

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	นายเบญจมินทร์ สุกาญจน์จที
ประวัติการศึกษา	– นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย – ปริญญาโท กฎหมายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ University of Warwick สหราชอาณาจักร
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2535	ที่ปรึกษากฎหมาย สำนักงานกฎหมาย นพดลและไชศรี (The Legists Ltd.)
พ.ศ. 2538	เจ้าหน้าที่การทูต 4 กองสนธิสัญญา กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
พ.ศ. 2543	เลขานุการโท สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์
พ.ศ. 2547	เจ้าหน้าที่การทูต 5 กองเขตแดน กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
พ.ศ. 2548	เลขานุการเอก สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงโตเกียว
พ.ศ. 2552	นักการทูตชำนาญการ (ระดับ เลขานุการเอก) กองสนธิสัญญา กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย
พ.ศ. 2554	นักการทูตชำนาญการ (ระดับ ที่ปรึกษา) กองพัฒนางานกฎหมายระหว่างประเทศ กรมสนธิสัญญาและ กฎหมาย
พ.ศ. 2558	อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮอนกอนก
ตำแหน่งปัจจุบัน	อัครราชทูตที่ปรึกษา สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงฮอนกอนก